

ΦΥΛΛ 23

ΤΟΜ. Α΄.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Η ΙΟΥΔΑΙΑ ΤΗΣ ΒΙΛΛΕΙΚΑΣ.

(Συγχεια και τέλος ἴδε ἀριθ. 22.)

Ἡ Γεσίκα σκεπτικὴ ἐκάθητο εἰς καλύβην ἐρήμην πλησίον πυλῶς ἡμειβεσμένου· ἡ ἡμέρα εἶχε τελευτήσῃ πρό ὀλίγου, καὶ ἡ νέα Ἰουδαία γοιουπετήτατα εὐτεβῶς ἔλεγε διὰ χαμηλῆς φωνῆς ἡν ἐσπερινὴν προσευχὴν τῆς.

Διεκόπη δὲ ἐξ ὁδῶ « τίς εἶ » τοῦ φρουροῦ τοῦ παραφυλάττοντος εἰς τὴν θύραν τῆς.

— Ὁ ἀρχηγός σου, ἀπεκρίθη μία φωνή· ὁ στρατιώτης ὑπεχώρησεν εὐτεβῶς καὶ ἐπαρρησίαζε τὰ ὄπλα ἡ Γεσίκα εἶδε νὰ ἀνοιχθῇ ἡ θύρα, καὶ ὁ Σερικὸς ἦτον ἐνώπιόν τῆς.

— Τί θέλεις, κύριε; ἠρώτησεν ἐντρόμως ἐκείνη ἐγερθεῖσα μεθ' ὀρθῆς; φύε, ἡ κραζῶ βοήθειαν.

ΠΑΝΔΩΡΑ

— Σὼπα! δυστυχῆς, εἶπεν ὁ Σερικὸς, ἂν δὲν θῆ-
λῃς νὰ ἀπολειθῆς καὶ σὺ καὶ ὁ πατήρ σου.

— Τίς σέ φερεῖ; εἶμαι αἰχμάλωτός σου; ἤλιπζον ὅτι καὶ ἐνταῦθα θὰ εἴμην ἀπηλλαγμένη τῶν μιση-
τῶν σου καταδιώξεων.

— Ἡ πεισματὴ σου σέ ἐββ'ψεν εἰς τὴν εἰρηκτὴν ταῦτην· τρέμε ἂν ἐπιμένῃς, ὅτι δὲν ἤξεύρεις ἀκόμη ὅποια φρικώδης τύχη σέ περιμένει.

— Δὲν γνωρίζω ἄλλην φρικωδετέραν τοῦ νὰ εἶ-
μαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου.

— Μὴθε λοπόν, ἀνόητε, ὅτι ὁ θάνατος σέ περι-
μένει· ὁ πλέον ἀτιμὸς θάνατος κατηγορεῖται ὅτι μᾶ-
ς ἐπεβουλεύθης εἰς τὴν Βιλλεϊκάν.

— Θεὲ ἐπουράνιε! ἀνέκραξεν ἡ Γεσίκα μετὰ φρι-
κῆς· ἡ κακία δύναται νὰ προβῇ ἐπὶ τοσοῦτω; ἀλλ' ὄχι,
οὐδεὶς θὰ πιστεύῃ αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν κατηγορίαν,
καὶ θὰ δικαιωθῶ.

— Μάτην τὸ ἐλπίζεις· ἄνευ ἀποδείξεων τῆς ἀθωό-
φυλλιάδ, 23.

τητός σου τίς θά θελήσῃ νὰ σέ ὑπερασπισθῆ; πίστευ-
σόν με, μὴ παίξῃς τόπον ἐλαφρᾶ τὴν ζωὴν σου, διότι
ἐκεῖνος ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ τύχη σου στέργει μᾶλλον
νὰ θυσιάσῃ χιλίας γυναικας ὡς οὐ παρά μόνον ἓνα
ἄνθρωπον ἐκ τοῦ τάγματός του· δύναται νὰ ἦσαι βε-
βαία ὅτι δὲν θὰ ἴδῃς πλέον τὸν ἥλιον δύοντα, καὶ ὅτι
μετ' ὀλίγον θὰ κοιμηθῆς εἰς τὸ βάθος τοῦ Νιέμεν.

Ἡ Γεσίκα ἦτον ἀπονεκρωμένη.

— Ἴδου, ἐπρόσθεσεν ἐκεῖνος τί σέ περιμένει ἀντί
ζωῆς πλήρους θεληγῆτρων καὶ ἐξωτός· ἐκλεξομ μεταξὺ
τῶν δύο.

— Ἐκείνη ἀπεστράφη ἀπ' αὐτοῦ μετὰ περιφρονή-
σεως, καὶ χωρὶς νὰ καταδεχθῆ νὰ ἀποκριθῆ.

— Μὴν ἀλαζονεύεται τόσον διὰ τὰς ματαίας αὐ-
θαδείας σου, ἐξηκολούθησον ὁ Σερικοῦρ ἐκτραχυνόμε-
νος· ἴσως θὰ μετανοήσῃς αὔριον, ἀλλ' αὔριον δὲν θὰ
ἦναι καιρός· πιστεύσόν μοι, ἀκολούθησον τὰς συμβου-
λάς μου· δέχθητι τὰς προτάσεις μου.

— Τί πρέπει λοιπόν νὰ κάμω; ὁποῖον καταφύγιον
μοὶ μένει;

— Ἡ φυγὴ· τὰ πάντα προετοίμασα διὰ νὰ σέ σώ-
σω· ὁ αὐτός ἄνθρωπος ὅστις σέ ἔφερεν ἐνταῦθα θὰ
σέ συνοδεύσῃ εἰς τόπον ὅπου μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔλθω
νὰ σέ εὕρω.

— Καὶ ὁ πατήρ μου, τί θὰ γίνῃ; θὰ μὲ συνο-
δεύσῃ;

— Ἀδύνατον! τί λέγεις;

— ὦ! ἐκεῖνος, ὁ πατήρ μου νὰ μείνῃ ἐγκαταλε-
λειμμένος εἰς τὴν ἕσσαν τῶν διωκτῶν μας! ἐγὼ νὰ
τὸν ἀφήσω διὰ νὰ σέ ἀκολουθήσω! ποτέ! ὅ,τι καὶ
ἂν γίνῃ μένω ἐδῶ.

— Μὴ μὲ κάμῃς νὰ χάσω τὴν ὑπομονὴν μου, εἶ-
πεν ὁ Σερικοῦρ· ἂν φύγω, εἶσαι χαμένη παῦσον τοῦ
νὰ κολακεύσαι διὰ ματαίας ἐλπίδος· δὲν θὰ ἐξέλ-
θῃς αὐτῆς τῆς καλύβης, εἰμὴ ἢ διὰ νὰ γίνῃς ἐδικὴ μου.
ἢ διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ συμβούλιον καὶ εἰς τὸν θά-
νατον.

Ἐκλέγω τὸν θάνατον, ἂν ὁ πατήρ μου δὲν σωθῆ,
εἶπε μετὰ τόνου ἀποφάσεως ἡ Γεσίκα.

— Λοιπόν μάθε ὅτι ὁ πατήρ σου εἶναι ἤδη ἐκτός
κινδύνου· ταύτην τὴν στιγμήν εὐρίσκεται μακρὰν ἀπ'
ἐδῶ.

— Ὁ πατήρ μου ἐσώθη! ἀνέκραξεν ἡ νέα κόρη,
ἐγχειρομένη κατεσπευσμένως. ὦ! νὰ τὸ πιστεύσω; λέ-
γεις τὴν ἀλήθειαν; μοὶ δίδεις τὸν λόγον σου;

— Σοὶ τὸ ὀμνῶ εἰς τὴν τιμὴν μου· ἐγὼ ὁ ἴδιος
διέθεσα τὰ πάντα πρὸς φυγὴν του. Ἴδε Ἱεσίκα, διὰ
σέ καὶ μόνον ἐξέθεσα τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν ζωὴν
μου· ὁ ἔρωσ μου μὲ ἔκαμε νὰ λησμονήσω ὅλα τὰ χρέη
μου. ὦ! ἐξηκολούθησεν αὐτός, θλίβων ἐκείνην περι-
παθῶς εἰς τὰς ἀγκάλας του, συναίνεσον νὰ μὲ ἀκο-
λουθήσῃς, καὶ θὰ σέ ἀποζημιώσω μετὰ τόκου διὰ ὅ-
σας θλίψεις σοὶ ἐπροξένησα.

— Φύγε! ἀνέκραξεν ἡ Γεσίκα, ἀπωθοῦσα αὐτὸν
μετὰ σφοδρότητος. Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, σοὶ εὐχαριστῶ·
ὁ πατήρ μου εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ! εἶμαι
εὐτυχῆς ἤδη, καὶ οὐδὲν θὰ μὲ κάμῃ νὰ ἐξέλθω ἐν-
τεῦθεν.

— Παραφρονεῖς; εἶπεν ὁ Σερικοῦρ ἐκστατικός·
— Ἦττόν τοῦ ὅσου στοχαζέσαι, ἄθλιε! σὺ αὐτὸς
ἐζωγράφῃς εἰς τὴν ἰδίαν παχίδα σου, καὶ κατέστησας
εἰς τὸ ἐξῆς ἀνωφελεῖς τὰς πανουργίας σου.

Ὁ Σερικοῦρ δὲν ἠδυνήθη νὰ συστειλῇ μίαν χειρο-
νομίαν μανίας.

— Ὅπισω, κακοῦργε, ὀπίσω! ἢ κράζω βοήθειαν·
ἐγὼ νὰ σέ ἀκολουθήσω! ἐγὼ νὰ σέ ἀγαπήσω! κάλ-
λιον χιλιάκις νὰ ἀποθάνω, κάλλιον νὰ ταρῶ ζῶσα
ὑπὸ τοὺς πάγους τοῦ Νιέμεν παρά νὰ ζήσω εἰς τὰς
ἀγκάλας σου!

— Καλὸν, ἀπόθανε λοιπόν! ἀνέκραξεν ὁ Σερικοῦρ,
ἀρρίζων ἐκ θυμοῦ καὶ ἐξορμῶν δρομαίως τῆς κα-
λύβης.

Ἡ Γεσίκα ἐγονάτισε, καὶ ἀπέδωκε μυρίας εὐχαρι-
στίας εἰς τὸν Οὐρανὸν διὰ τὴν εὐτυχῆ ἀπολύτρωσιν
τοῦ πατρὸς τῆς.

Ἄμα ἀπεπερατώθη ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ τάγματος,
ὁ λοχίας ἔλαβε κατὰ μέρος τὸν Βαλαφρῆν.

— Ἄκουσον, τῷ εἶπε, κακῶς θαίνοσι τὰ καθ'
ἡμᾶς.

— Κακῶς! πῶς;

— Ὁ Συνταγματάρχης ὠσφράνθη τὰ διατρέξαντα
εἰς Κρασονήν.

— ὦ διάβολε! θὰ μᾶς τουφεκίσῃ ὅλους ἀνηλεῶς.

— Τοῦτο εἶναι τὸ ὀλιγώτερον ἀπ' ὅ,τι δύναται νὰ
μᾶς συμβῆ, ἀπεκρίθη ὁ λοχίας· ἓνα μόνον τρόπον γνω-
ρίζω διὰ νὰ σωθῶμεν, τὸ νὰ ἀπαλλαχθῶμεν τοῦ
Ἰουδαίου.

— Ναι! ἀλλὰ πῶς; εἶπεν ὁ Βαλαφρῆς.

— Νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ φύγῃ· οὐδὲν εὐκολώτερον.

— Ναι τὸν ἀφήσωμεν! τί ἔνοοεῖς; τίνες νὰ τὸν ἀφή-
σωσιν;

— Πῶς τίνες; σὺ καὶ ἐγὼ! τὸ ἐσπέρας οὐ θὰ
ἦσαι φρουρὸς πλησίον αὐτοῦ· τότε ἐγὼ θὰ τῷ προξε-
νήσω μέγαν πρόμον, θὰ τῷ ἀπειλήσω τουφεκισμόν,
καὶ ἐκεῖνος θὰ φύγῃ ἀνεπιστρεπτεῖ.

— Ὁ στοχασμός σου δὲν εἶναι κακός· ἀλλὰ κάλ-
λιστα ἐνδέχεται νὰ μοὶ συμβῆ νὰ καταδικασθῶ εἰς τὸ
νὰ κατὰσχῶ ἐγὼ τὴν διωρισμένην δι' ἐκεῖνον ἐντιμον
θέσιν.

— Παντελῶς! φεύγεις μετ' ἐκεῖνου.

— Ἐγὼ, νὰ λειποτακτῆσω! εἶπεν ἐκστατικός καὶ
ἐγείρων τὴν κεφαλὴν ὁ Βαλαφρῆς.

— Μήπως ἐπὶ ζωῆς σου τώρα κατὰ πρῶτον διὰ
τῆς ταχύτητος τῶν ποδῶν σου διέφυγες τὴν μέλλου-
σαν ὑψωσίν σου; ἔπειτα τὰ ἐνδεχόμενα τοῦ πολέμου
μας εἶναι μακρὰν τοῦ νὰ ἦναι καλά, καὶ ὅπου καὶ
ἂν ὑπάγῃς θὰ ἦσαι εἰς καλητέραν στάσιν τῆς σημε-
ρινῆς.

Ὁ Βαλαφρῆς ἔμεινεν ἀναποφάσιτος.

— ὦ! τί δὲν εἶδον, ἐγὼ, διὰ νὰ εὕρεθῶ μακρὰν
αὐτοῦ τοῦ κατ'ηραμένου τόπου ὅπου τέλος πάντων θὰ
ἀποθάνω ἐκ τοῦ ψύχους, ἂν δὲν μὲ καταφάγωσιν οἱ
λύκοι! ὁ Ἰουδαῖος θὰ γίνῃ ὀδηγός σου· τὸ ἔσον θὰ τῷ
ἀφήσωμεν μικρὸν ὑποστράγγυλον πρῶτον θὰ διευκολύ-
νῃ τὴν ὁδοιπορίαν σου.

— Ἀπεφάσισα! ἔκραξεν ὁ Βαλαφρῆς· φεύγω μετὰ

μάρσιπον τοῦ λοχίου ὅστις καταβεβλημένος ἐκ τῶν ἐπιβαρυντικῶν αὐτῶν ἀπο-εἴξων, ἔμεινεν ἄφρονος καὶ ἀκίνητος, καὶ εὗρον τὴν ἐπιστολὴν τῆς Γεσίικας ἧς οἱ χαρακτῆρες ἦσαν δι' ἐντελεστάτης ἐπιτηδιότητος πλαστογραφημένοι, ἡ δὲ ἔννοια ὅλως διόλου παρηλλαγμένη.

Ἡ νέα Ἰουδαία ὕψωσε μετ' εὐσεβοῦς εὐγνωμοσύνης τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν.

— Βίε τὴν στήγην νὰ τεθῆ αὐτὸς ὁ ἀχρεῖος εἰς φυλακὴν καὶ εἰς δεσμῶν, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης μετ' ἀνακατήσεως· ἄς ὑποστῇ τὴν ποινήν τοῦ Ἰουδαίου θὰ τουφεκισθῇ ἀντ' ἐκείνου.

(Ὁδὲν πλέον ἔχω νὰ εἶπω, ἐξηκολούθησεν ὁ Λοζίνσκις ἐκεῖνος, ἐπρόσθεσε, στερεῶν ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ Σερικουρ τὸ διαβατικὸν βλέμμα του, ὅστις ἐδύνατο νὰ δώσῃ νέας πληροφορίας· δὲν ἔχει, φαίνεται, διαθέσιν νὰ ὁμιλήσῃ· νομίζω δὲ συνταγματάρχα μου· ὅτι ἐγὼ ἀπέδειξα ἀρκούντως τὴν ἀθωότητα τοῦ κατηγορουμένου· ἐπίτρεψόν μοι λοιπὸν νὰ φέρω τὴν παιδίσκην ταύτην εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ δυστυχοῦς πατρός της.

Ἐτελείωσον τὸ εὐγενὲς ἔργον σου, κύριε λοχαγέ, καὶ ἔσο πεπεισμένος ὅτι ἐκεῖνοι οἵτινες μικροῦ ἐδέησε νὰ μὲ ρίψωσιν εἰς τὸ ἄτοκον τοῦ νὰ πλημμελήσω τόσον σκληρὰν ἀδικίαν δὲν θὰ διαφύγωσι τὴν πρέπουσαν αὐτοῖς ποινήν· σὺ δὲ εὐγενὴ νέε, ἔσο βέβαιος περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μου· μὲ ἀπῆλλαξες μεταμυλαιῶν πιχροτάτων.

Ἡ Γεσίικα ἐπροσκύνησε τὸν συνταγματάρχην μετὰ σιωπηλῆς συγκινήσεως.

— Ὑπαγε τέκνον μου, εἶπεν ὁ γέρον συγκινηθεὶς μέχρι δακρύων καὶ ἀνεγείρων αὐτήν, ὁ Θεὸς νὰ μοὶ συγχωρήσῃ διὰ τὰς ἄς σοὶ ἐπροξένητα ἀγωνίας! σπεῦσον νὰ εὕρῃς τὸν πατέρα σου!

Ἡ νέα Ἰουδαία ἤρπασε τὴν χεῖρά του ἣν κατέβρεχον τὰ δάκρυά της, καὶ ἐξῆλθεν εὐθὺς μετὰ τοῦ Λοζίνσκι.

— Κύριοι, εἶπε τότε ὁ συνταγματάρχης πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς συνηωμένους, εἰθεθε βεβαίως ἡ γανακτησμένοι ὡς καὶ ἐγὼ διὰ τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν πρὸ μικροῦ εἰς ἡμᾶς αἰσχρὰν πράξιν· ἡ Γαλλικὴ σημαία ἐβεβηλώθη· πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ὁ κακοῦργος ὅστις ἐξέθεσε τοιοῦτοτρόπως τὴν τιμὴν ὄλου τοῦ σώματος· εἶναι μόνος ἔνοχος, θέλω νὰ τὸ πιστεύσω, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη, ἐξηκολούθησεν αὐτὸς μετὰ τόνου ἐκφραστικοῦ καὶ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστρηγμένους ἐπὶ τοῦ φλογώδους προσώπου τοῦ Σερικουρ, ἐκεῖνος ἐφ' οὗ ἐπιβάρυνει φρικώδης ὑποψία νὰ δικαιολογηθῇ· τὸ τάγμα δλόκληρον τὸ ἀπαιτεῖ.

Ἐχαίρητε τοὺς παριστότας οἵτινες ἐμακρύνθησαν σοβαρῶς καὶ ἐν σιωπῇ ἔνευσεν τὸν εἰσηγητὴν νὰ μείνῃ, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν κεκλεισμένος μετ' αὐτοῦ.

Ἡ Γεσίικα ἦτον ἤδη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός της, καὶ ἔχονον ἀμφοτέρω δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγαλλιᾶσεως.

— ὦ! ἄς ὑπάγωμεν, κόρη μου, ἀνέκραξεν ὁ Ἰσαάκ, θλίβων αὐτήν ἔτι ἰσχυρότερον ἐπὶ τῆς καρδίας του, νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Κύριον, τὸν Θεὸν τοῦ

Ἰσραὴλ· δὲν μᾶς ἐγκατέλειπεν εἰς τοὺς ἐχθρούς μας, καὶ διεφύγομεν ἀπ' αὐτῶν ὡς τὸ πτηνὸν ἀπὸ τῶν δικτύων τοῦ θηρευτοῦ.

— Ναι, ἀπεκρίθη ἡ Γεσίικα, ἄς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν τὸν πληρώσαντα τὸ στόμα μας ἐξ ἁσμάτων εὐφροσύνης, καὶ τὴν καρδίαν μας εὐχαριστήσεως· ἀλλ' ἄς μὴ λησμονήσωμεν καὶ τὸν εὐγενὴ νέον ὅστις ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν συνωμοσάντων καθ' ἡμῶν, καὶ κατήγγυεν τὸ πρόσωπον τῶν ἐξυφανόντων τὸν δλεθρὸν μας.

— Ἐλθέ, τέκνον μου, ἄς ὑπάγωμεν νὰ ἐναγκαλισθῶμεν τὰ γόνατα ἐκείνου τοῦ γενναίου ἀνθρώπου, καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὸ οἶκημα ὅπερ κατεῖχεν ὁ Λοζίνσκις εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου ἐστάθησαν· ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐπάσχηταν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν εὐρωσιν· ὁ Ἰσαάκ ἤρχισε νὰ γίνεταί σκεπτικός, καὶ ἡ Γεσίικα ἡ ἰδία δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ βαθύ τι αἰσθημα ἀνησυχίας διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀγαπητοῦ της· διότι τὰ ἅπερ ὁ Σερικουρ ἠκόντισε κατ' αὐτοῦ βλέμματα καὶ ἡ ἀπειλητικὴ του χειρονομία δὲν διεφύγον τὰ διαβατικὰ βλέμματα τῆς νέας κόρης· καὶ τῶ ὄντι ἅμα τὴν κατέθεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός της, ἀπεσταλμένος τις τοῦ Σερικουρ τῶ ἐνεχείρισεν προκλητήριον· ἡ ἐντευξις προσδιωρίζετο κατὰ τὰς ἄκρας τοῦ δάσους.

Ὁ Λοζίνσκις ἔδραμεν εἰς τὸν προσδιωρισμένον τόπον· ὁ ἀντίπαλός του τὸν περιέμενεν ἤδη ἐκεῖ μετὰ δύο ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματός του.

— Δὲν χρειάζονται λόγοι, κύριε λοχαγέ, ἀνέκραξεν ἐκεῖνος ἅμα τὸν εἶδε, εἰς φωνῆς τρεμούσης ἐκ θυμοῦ· δὲν χρειάζονται λόγοι· αἱ σπάθαί μας μόναι δύνανται νὰ μᾶς συμβιβάσωσι.

— Καθ' ὅσον ἐθυμοῦμαι, ἀπεκρίθη, πράως ὁ Λοζίνσκις, δὲν τὰς ἐμετρήσαμεν τώρα κατὰ πρῶτον.

— Αἱ ὠχραὶ παρειαὶ τοῦ Σερικουρ κατεφαινίχθησαν ἐκ θυμοῦ.

— Τὸ ὅπερ σοὶ ὀφείλω ἐλπίζω, εἶπε, νὰ σοὶ τὸ πληρώσω σήμερον μετὰ τόκου.

— Φαίνεται, ἀπεκρίθη ὁ Λοζίνσκις μετὰ σκοποῦ εἰρωνίας ἥτις δὲν διεφύγε τὸν ἀντίπαλόν του, ὅτι φοβούμενος μήπως λησμονήσῃ τὸ χρέος σου τὸ φέρεις κατὰ τοιοῦτον χρέον ἐπὶ τοῦ μετώπου σου.

Ὁ Σερικουρ ἔγινεν ἐξω φρενῶν, καὶ εἴλκυσε τὴν σπάθην του μετὰ τρομερᾶς βλασφημίας.

— Ὑπομονή, κύριε, εἶπεν ὁ Λοζίνσκις, δὲν μᾶς φέρει σήμερον εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἐκείνη ἡ παλαιὰ ὑπόθεσις· μ' ἐζήτησες ἐξηγήσεις περὶ τινῶν λέξεων, περὶ τινῶν ἀλληγοριῶν αἱ σοὶ διευθύνθησαν πρὸ μιᾶς ὥρας· σοὶ λένω λοιπὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τούτων τῶν κυρίων ὅτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου φαίνεσαι ὁ ἀθλιώτερος τῶν ἀνθρώπων, σὺ ὅστις διὰ νὰ καλύψῃς πράξιν αἰσχρὰν, ἐφθασες εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ νὰ ἀφήσῃς νὰ πλημμεληθῇ δολοφονία· καὶ διατί; διότι ἀπέτυχες εἰς μίαν ἐξαπάτησιν, διότι ἡ τιμὴ σου εὐρίσκετο βαρῶς ἐκτεθειμένη! τί ὄνειδος!

Ἄμα ὁ Λοζίνσκις ἐτελείωσε τούτους τοὺς λόγους, ὁ Σερικουρ ἀφρίζων ἐκ λύσεως κατέφερεν ἐπ' αὐτοῦ ἀπηλπισμένην πληγὴν· οὗτος δὲ μόλις εὗρε καιρὸν νὰ

ἐκκλίνη καὶ ἔλκων τὴν σπάθην του νὰ ἀποκρούσῃ τὰς προσβολὰς ἐκείνου τοῦ μανιώδους· ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Σερικὸς ὠλίθησεν ἐπὶ τῆς χιόνας, ἐκλονήθη καὶ πίπτων ἀπήνησε τὴν σπάθην τοῦ ἀντιπάλου του ἧτις διεπέρασε τὸ στήθος του· βεῖθρα μέλανος αἵματος ἔρρευσαν ἀπὸ τοῦ στόματός του μετὰ φρικωδῶν βλαστημιῶν.

Ὁ Λοζίνσκις καταλιπὼν ἐκείνον εἰς τὴν φροντίδα τῶν μαρτύρων, ἐπανήλθε κατεστυμμένως εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἐπιταχύνῃ ἐτι μᾶλλον μετὰ τὴν σκηνὴν ταύτην τὰς ἐτοιμασίας τῆς ἀναχωρήσεώς του.

Διὰ τῶν γενναίων φροντίδων τοῦ ἐλευθερωτοῦ των ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ θυγάτηρ του ἐδυνήθησαν νὰ λάβωσιν εἰς Γρόδνον ἡμερῶν τινων ἀάπαυσιν ἀναγκαιοτάτην διὰ ν' ἀναλάβωσιν ἐκ τῶν τόσων μάχων των. Ἐπει δὴ δὲ τὸ τάγμα τοῦ Λοζίνσκη ἔλαβε διαταγὴν ν' ἀναχωρήσῃ, ὁ καλὸς ἐκείνος νέος ἐβιάσθη νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς παλαιοὺς ξένους του ταχύτερον ἀπ' ὅσον ἐπεθύμει.

Αἱ περιστάσεις μὲ ἀναγκάζουσι νὰ μακρυνθῶ, εἶπεν ἐκείνος πρὸς τὸν Ἰσαὰκ, λαμβάνων ἐγκαρδῶς τὴν χεῖρα του· ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῆτε· διέθετα ἐγὼ τὰ πάντα, διὰ νὰ δυνηθῆτε νὰ ὑπάγετε ἀκινδύνως εἰς Βιλλεϊκάν· ἰδοὺ πρὸς τοῦτοις καὶ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν προφυλακῶν εἶναι φίλος μου καὶ κατὰ τὴν συστάσιν μου θὰ προθυμοποιηθῇ νὰ σᾶς προστατεύῃ.

Ὁ Ἰσαὰκ ἀνταπεκρίθη εἰς τοὺς περιπαθεῖς ἀποχαιρετισμοὺς τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ δι' ἐνδείξεων εὐγνωμοσύνης καὶ δι' εὐχῶν.

Ὁ δὲ Λοζίνσκις ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ὠραίαν Ἰουδαίαν ἧτις ἔμενον ἀκίνητος καὶ σιωπηλὴ πλησίον τοῦ πατρός της

— Ἡ Γεσίκα, εἶπε, δὲν θὰ μὲ εὐχρηθῇ καὶ ἐκείνη, καλὸν κατευόδιον;

Ἡ νέα κόρη ἤγειρε τὸ ἐκ δακρύων καταβρεγμένον πρόσωπόν της καὶ διὰ τρεμουύσης φωνῆς

— Ὁ Γεχοβάς νὰ σὲ εὐλογῆσῃ σε καὶ τοὺς σοὺς! ἡ χάρις του εἶναι ἀπειρος, καὶ δὲν καταδικάζει ὅλας τὰς καρδίας εἰς τὰς πληγὰς δοκιμασίας εἰς ἃς μὲ καθυπέβαλεν· εἶθε νὰ ζήτης εὐτυχῆς πλησὼν τοῦ ὑποκειμένου ἐφ' οὗ ἐπαναπαύεται ὅλη ἡ ἀγάπη σου!

Ἀπέστρεψεν ἐκείνη τὴν κεφαλὴν καὶ δάκρυα κατέκλυσαν τὸ πρόσωπόν της ὑπερκατεκαλύθη ὑπὸ θαλασσίμου ὠχρότητος.

Μετὰ τινα ἔτη, ἀφοῦ αἱ ἀλληλοδιάδοχοι συμφοραὶ τοῦ Ναπολέοντος ἐξηράνισαν τὸ στράτευμά του, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης υπερήφανοι καὶ ἀλαζονευόμενοι διὰ τὰς ἡττάς του, τὸν ἐξώρισαν εἰς ἄθλιον βράχον τῆς μεσογείου, οἱ Πολωνοὶ, οὗς ἡ Γαλλία εἶδεν ἐπὶ πολὺν χρόνον πιστοῦς εἰς τὰ εὐκλεῆ χρώματά της· ἐπαῆλθον τελλιμμένοι εἰς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὰ μακρὰ πεδία τῆς πατρίδος των

Εἰς τούτων ὁ λοχαγὸς Λοζίνσκις διευθύνετο πρὸς τὴν παλαιὰν ἐπαυλὴν τῶν πατέρων του ὅπου τὸν πε-

ριέμενε δεσμὸς ἐφ' οὗ πρὸ πολλοῦ εἶχε θεμελιώσῃ εὐτυχίαν ἧτις ἐμελλε νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονα τὴν ὑπαρξίν του· εὐρίσκετο πλησίον τοῦ πέρατος τῆς ὁδοῦ πορείας του, ὅποταν ἐμαθὲν ἐμμέσως ὅτι ὁ γέρον Ἰουδαῖος τῆς Βιλλεϊκας ἀπέθανεν ἐκ θλίψεως· ἡ θυγάτηρ του ἧτις, ὡς ἔλεγον, κατετήκετο ὑπ' ἔρωτος ἄνευ ἐλπίδος, παρητήθη τῆς ὑπανδρείας καὶ ἀπεχαιρέτηεν αἰωνίως τὸν κόσμον· καὶ ἐκείνος ὁ δυστυχῆς πατὴρ δὲν ἠδύνηθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἐκ τῆς μονώσεως βραδείαν θλίψιν εἰς τὴν τὸν ἐβύθισεν ἡ ἐγκαταλείψις τῆς θυγατρὸς του.

Ἡ εἰδήσις αὕτη ἐθλίψε τὸν Λοζίνσκη, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐννοῆσῃ ὅτι μόνη ἡ παρουσία του ἐτάραζε τὴν ἡσυχίαν τῆς νέας κόρης, καὶ ὅτι ἄνευ τῆς διαμονῆς του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰσαὰκ ἡ Γεσίκα θὰ ἔζη ἀκόμη εὐτυχῆς καὶ ἀμέριμος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός της.

Ὁ Λοζίνσκις ἐνουμφεῦθη μετ' ὀλίγον, καὶ αἰ καὶ ἡ νέα του σύζυγος ἐπλήρου εὐδαίμονια· πᾶσας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του, αἰ καὶ τὰ τερπνὰ ὄνειρα τῆς ἐσθίας του ἐπαλήθευσαν, ἡ ἐνθύμησις ἐνίοτε τῆς ἐξ αἰτίας τοῦ δυστυχῆς ὠραίας Ἰουδαίας, τῆς κατῆς καὶ ἀξίας κρείττονος τύχης Γεσίκα, ἐτάραττε τὴν ἡσυχίαν του, καὶ συχνάκις ἐρυτίδωνε τὸ μέτωπόν του ἐν τῷ μέσῳ γλυκείας οἰκιακῆς σκηπῆς· τοῦτο ἦτον γέφος ἐλαφρὸν σκοτιζόν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τῆς καθαρότητος κατῆς ἡμέρας.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΝ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΝ.

Τὸ ἔτχατον τοῦτο τῆς Εὐρώπης πέρας περιέχεται ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ κόσμου, καὶ ἀπέχει μόλις δεκαοκτῶ μοίρας τοῦ πόλου. Ἰδοὺ πῶς τὸ περιγράφει ὁ πρὸ τεσσάρων ἑτῶν ἐπισκερθεὶς αὐτὸ Γάλλος περιηγητῆς Βωμόντος.

« Τὴν ἔτχατιν, λέγει, ταύτην τῆς γῆς σχηματίζουσι τρεῖς ἢ τέσσαρες ὀρεῖς, κάθετοι καὶ διεβρωγόμενοι βράχοι. Τὸ σχῆμά των εἶναι καταπληκτικὸν καὶ παραδόξον, καὶ φωτιζόμενοι ἀπὸ τὸν ὑπερβόρειον ἡλιον τοῦ μεσο-οκτίου, ὁμοιάζουσιν ὡς γλῶσσαι φλογὸς ἀπολιθωθεῖται ἐνῶ ἀνέθρωσκον ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἰς μικρὸν κολπίσκον εἰσπλεύσαντες, ἐστήσαμεν τὴν σκηπὴν ἡμῶν ὑπὸ τὴν σκέπην μεγίστων λίθων, οἷτινες εἶχον ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὰ ἀπότομα πλευρὰ τῶν κρημνῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέβημεν τὰ πλευρὰ ταῦτα διὰ λαβυρίνθου βράχων συντεταγμένων, θέλοντες νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν κορυφὴν. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθομεν εἰς στενὴν καὶ βαθεῖαν σύριγγα, καὶ ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὰ δεξιὰ παρηκολουθήσαμεν τὸ κρημνῶδες χεῖλος κώνου, εἰς οὗ τὰ πλευρὰ ἐσωρεύοντο γιγαντιαῖοι ἀλλεπάλληλοι βράχοι, εἰς οὗ δὲ τὸν πυθμὲνα μικρὰ λίμνη ἐκοιμάτο νεκρά. Ὀλίγα ἀμφιβληστροειδεῖς ἰτέαι, βρῦα παντὸς εἶδους καὶ γένους, καὶ τὸ μύστω-ον, τὸ τρυφερὸν τοῦτο ἄνθος τῶν

ἐνθυμήσεων, φέρονται μόνον εἰς τὰς κατεψυγμένας πυθμένους τὴν λίμνην, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν μικρὰν ἐπί-
 ταῦτα: ἀκτὰς, ἃς καλύπτει ἡ λήθη. Ἐκεῖθεν δὲ, πεδον κορυφὴν τῶν βράχων.
 προσαναβαίνοντες τὸν χεῖμαρρον ὅστις πληροῖ τοῦ Λυσσώδης ἄνεμος μαστίζει διηνεκῶς τὰ ἀξένα

Τὸ βόρειον Ἀραβίαν.

ταῦτα μέρη, καὶ τὰ περικαλύπτει εἰς οὐμίχλην τόσον πυκνὴν, ὥστε οὐδὲν βλέποντες, καὶ φοβούμενοι μὴ πλανηθῶμεν καὶ μὴ πέσωμεν εἰς τὰς χαινούσας βωγμὰς, αἰτίνες σχίζουσι τὰς κορυφὰς ταύτας, ἠναγκασθῆμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν.

Ἡ ἐρημος! μὲ ἀπαίσινα χρώματα περιγράφεται. Ἄλλ' ὅστις εἰς ταύτην δὲν ἦλθε τὴν ἐρημον, δὲν δύναται οὐδὲ ἰδεῖν κἄν νὰ συλλάβῃ τῆς φρίκης ἣν ἐμποιεῖ. Εἰς τὰς Λιβυκὰς ἐρήμους βασανίζει ἡ διψα καὶ φλέγει ὁ ἥλιος· ἀλλὰ νᾶν εἶναι λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς, εἶναι κεχρωματισμένη ἡ γῆ· εἰεὶ κἄν ἀπανιᾶται ἐνίστα καὶ τις Ὀάσις, ἡ συνοδεία ἐρημοπλανῶν ὁδοιπορῶν, ἀπανιᾶται ἡ καλύβη τοῦ Ἀραβος, ὅπου δύναται τις νὰ ζῆ, καὶ ν' ἀναπνεύσῃ! Ἐὐὐ ὅμως, τίποτε! Τίποτε ἐκτὸ ἀντιμου λίθων οὐμίχλης. Ἡ ζωὴ ἐδωχθη ἐντεῦθεν, καὶ ἐδὼ ἠμπορεῖτε νὰ ἐννοῆσῃ, μαλίστα τότε φρεσ τοῦ κόσμου, τὴν ἀκατοίχητον γῆν. Ἐνώπιον ταιαύτης εἰκόνας ἡ ψυχὴ μελαγχολεῖ καὶ νὰ κούταται. Εἶναι ἀρα εὐ τὸ τέρμα δ' ἐπισημαζομεν ἂν τῆ ἐπιγεωζωῆμας ὁμοιον μετὰ τὸ τεμα τιῦτο τῆς ἐμετῆρα ὁδοιπορίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πραγματεία τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, ὑπὸ Νικολάου Ι. Σαριπόλου, διδάκτορος τὰ Νομικά, λύτου τὴν Φιλολογίαν καὶ Φιλοσοφίαν καὶ τὰς Φυσικὰς ἐπιστήμας τῆς τῶν Παρισίων ἀκαδημίας, καθηγητοῦ τοῦ συνταγματικοῦ καὶ τοῦ τῶν ἐθνῶν δικαίου ἐν τῷ Ἑλληνικῷ πανεπιστημίῳ Ὁθωνος, κτλ. Ἀθήνησι. Τύποις Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφείως. 1851. Τόμος πρῶτος.

(Ἄρθρον πρῶτον)

Ὑπὸ * * * *

Ἐν ἔτει 1804 ὁ Ναπολέων ἐπέθηκεν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς Γαλλίας στέμμα, καὶ συνεκρότησεν ἑαυτῷ αὐτὴν λαμπροτάτην. Τὰ προαγαγόντα τὸν ἄνδρα κατορθώματα ἦσαν μεγάλα, τὰ τε πολεμικὰ καὶ τὰ εἰρηναῖα· τὸ κράτος τοῦ ὀποίου ἤρξεν ἦτο, διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν κατοίκων, ἀντάξιον τοῦ ὑπερτάτου τῶν ἡγεμονικῶν ἀξιωμάτων, οἱ δὲ περιστοιχίσαντες τὸν νέον κυριάρχην μεγιστάνες ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, περιφανεῖς κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα αὐτῶν, δι' ἃ καὶ προσέλαβον βραδύτερον τὰ περιδόξα ἐπώνυμα τῶν, δουκῶν μὲν Ῥιβολίου, Ἐλχιγγενίου, Αὐερσταδίου κλπ., περιγλήπων δὲ Ἐσλιγγίας, Ἐκμυλίας, Οὐαγραμίας κλπ. Ἐνὶ λόγῳ, ἡ αὐτοκρατορία ἐκείνη ὑπῆρξε καθ' ὅλα σεβαστὴ καὶ μεγαλοπρεπής. Ἀλλὰ φεῦ! τὰ σεβαστότερα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δύνανται νὰ κατασταθῶσι γελοῖα καὶ ταπεινὰ ὅταν περιπέσωσιν εἰς χεῖρας φαύλας καὶ ἀναξίας. Μικρὸν μετὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐπετελείτο ἐν Εὐρώπῃ τὸ μέγα ἐκεῖνο γεγονός, εἰς στενὴν τινα γωνίαν τοῦ ἄλλου τῆς γῆς ἡμ. σφαιρίου, ὁ αἰθίοψ Δεσσαλῖνος ἀνηγόρευεν ἑαυτὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἀμερικανικῆς νήσου Ἀιτίου καὶ κατεσκεύαζε περὶ ἑαυτὸν αὐτὴν πολυάριθμον καὶ πομπώδη. Ὁ παράδοξος οὗτος αὐτοκρατορικός εἶχεν ἀπάσας τὰς κτηνώδεις κακίας ὅσας παράγει καὶ υποθάλλει ἡ δουλικὴ τάξις, εἰς ἣν ἐκ γενετῆς καὶ ἐν νεότητι ἀνήκε, τὴν ἀμαθειαν, τὴν πλεονεξίαν, τὴν ἀσωτίαν, τὴν κενοφροσύνην, τὴν ὠμότητα Κορεσθεῖς ἀπὸ τοῦ φόνου τῶν λευκῶν καὶ ἡμιλευκῶν, δι' οὓς κυρίως προήχθη, ἐτράπη ἐπὶ τοὺς ὀμοχρόους καὶ ἔθυσεν αὐτῶν ἑκατόμβας πολλὰς. Τὸ δημόσιον ταμεῖον συνετήρει τὰς 20 αὐτοῦ παλλακίδας, χοροδιδάσκαλος δὲ παρείπετο ἀδιαλείπτως αὐτῷ ἵνα γυμνάξῃ τὸν ἄνδρα ἐν ταῖς ὥραις τῆς ἀνεσεως. Οἱ κάττικοι τῆς χώρας εἰς ἣν ἀπέδωκε τὸ ὀγκῶδες ἐκεῖνο ἀξίωμα συνεποσούντο εἰς τὰ 2/3 τῶν κατοίκων τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος· οἱ δὲ ἄλλοκοτοὶ τῆς αὐτῆς αὐτοῦ μεγιστάνες, ἐν ἐλλείψει ἐτέρων ἄλλων, προσέλαβον τὰ θαυμάσια ἐπώνυμα τῶν δουκῶν καὶ κομητῶν τῆς Σικολάτας, τῆς Λειμονάτας, τῆς Σαλάτας, τῆς Μαρμελάτας (δηλαδὴ τοῦ πελτέ) κ. τ. τ. Οἱ Ἄγγλοι, ἄσπονδοὶ ὄντες ἐχθροὶ τοῦ Ναπολέοντος, ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν οἰκτρὰν ταύτην παρωδίαν καὶ ἐπεχείρησαν νὰ διακωμωδῆσωσι τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον, ἐπιβρίπτοντες ἐπ' αὐτοῦ τὸν σατυρικὸν ἴδν, τοῦ ὀποίου ἄφθονον παρείχε

προμήθειαν τὸ ἐξάμβλωμα τοῦ Δεσσαλίνου· οἱ δὲ Γάλλοι, ὅτινες τότε, ἀποκεκλεισμένοι ὄντες ἀπὸ τῆς θαλάσσης, σπανίως ἐλάμβανον ἀμέσους ἐξ Ἀμερικῆς εἰδήσεις, ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν ἐπίστευον τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος καὶ ἐνόμιζον ὅτι τὰ πάντα εἶναι καταχθόνιον ἐπιπόνημα Ἀγγλικῆς πονηρίας.

Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονός ἐπῆλθεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν, καθ' ὅσον ἀνεγινώσκωμεν τὴν προκειμένην περὶ συνταγματικοῦ δικαίου πραγματείαν. Τῷ ὄντι ὑπάρχει ἀντικείμενον λόγου ἐμβριθέστερον τοῦ ἐθνικοῦ πολιτεύματος; Ἡ ὑπάρχουσι ζητήματα σπουδαιότερα τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης, τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, τῆς κυριαρχίας καὶ συντακτικῆς ἐξουσίας, τῆς βασιλικῆς δυνάμεως, τῶν βουλευτικῶν δικαιωμάτων κ. τ. τ. Ἀλλ' ὅμως ἡ πολὺ ἀπατώμεθα, ἡ δὲ συγγραφεὺς κατῴρωσε νὰ ἐλαττώσῃ οὐκ ὀλίγον εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ τὴν ὀρειλομένην εἰς τὰ σεβαστὰ ταῦτα ὀνόματα εὐλάβειαν, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐπραγματεύθη περὶ αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον διὰ τὸ ὕψος τοῦ λόγου τὸ ὀποῖον μετεχειρίσθη. Τὸ ὕψος τοῦ λόγου ὀμοιάζει μὲ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου περιβλήμα· καθὼς δὲ ἐντυγχάτοντες ἀνδρὶ ἀγνώστῳ, πολλάκις ἀπὸ μόνης τῆς ἐνδυμασίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχήματος δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς διανοίας αὐτοῦ, οὕτω πολλάκις, ἀπὸ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λόγου συγγραφῆς τινος, δυνάμεθα νὰ προσικιάσωμεν ἀνομαρτήτως περὶ τῆς πραγματικῆς αὐτῆς ἀξίας. Ἀλλὰ περὶ τοῦ ὕψους τῆς προκειμένης πραγματείας σκεπτόμενοι, ἡδυνάμεθα ἴσως νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐπιλοτιμήθη νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν περιβόητον τοῦ Γαλλεϋράνδου ἀρχὴν, καθ' ἣν ὁ λόγος ἐδόθη εἰς τὸν ἀνθρώπον οὐχὶ διὰ νὰ ἐκφράξῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ κρύπτῃ τὰς ἰδέας αὐτοῦ· τοσοῦτον ἰδιότυπος εἶναι ἡ γλῶσσα καὶ ἡ γραμματικὴ τὴν ὀποῖαν ἐνταῦθα ἀπαντῶμεν. Ἔτινα ἐνοῖον λ. χ. ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐξῆς φράσεως· «ὁ σκοπὸς οὗτος εἶναι τὸ ἔλιτρον τὸ πάσας ἡμῶν» τὰς πράξεις κινῶν. » Σελ. 120. Λεξίς ἔλιτρον δὲν ὑπάρχει. Δὲν ὑπάρχει δὲ οὐδὲ Ἀπαίρεσις καὶ ῥῆμα Ἀπαίρω, σελ. 199. Ἔτι δ' ἐπὶ καὶ «ἡ σωσις τῆς πατρίδος» ; σελ. 248 - 249. Τὸ καθ' ἡμᾶς ὀμολογοῦμεν, ὅτι ἠθέλομεν εὐχαριστηθῆ εἰς ἀπλὴν τὴν σωτηρίαν αὐτῆς.

Παρατρέχουμεν δὲ τὸ ἀσφάλιον τῆς πολιτείας καὶ τῆς δημοσιότητος (σελ. 69 καὶ 395, = τοῦ ἀσφάλισμα) καὶ τὸ ἀπευγενίω (σελ. 27, 64, 285, 278, 516, 517 κλπ. = τοῦ ἐξευγενίω καὶ τοῦ εὐγενίω, τὰ ὀποῖα καταδικάζονται εἰς ὑπερορίαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως) ἵνα φθάσωμεν τάχιον εἰς τὴν τολμηρὰν ἐπιηρεσίαν. «Ἡ ἀνεξάρτητος καὶ πάσης ἐπιηρεσίας ἀνωτέρα τῶν βουλευτικῶν καθηκόντων ἐκπλήρωσις. . . » σελ. 475. Αἰνιγματώδης, ἢ πρότασις! Ἐμῆπως ἡ ἐπήρεια μετεμορφώθη ὑπὸ τῶν πλαστοουργικῶν χειρῶν τοῦ συγγραφέως εἰς ἐπιηρεσίαν; Διότι ἡ δυστυχὴς αὐτὴ ἐπήρεια πολλὰς πάσχει καὶ ἄλλας ἀπὸ τοῦ συγγραφέως συμφορὰς, βιαζομένη ἰδίως νὰ λάβῃ ἄκουσα τὴν θέσιν τῆς ἐπιπόρῃς. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ λέξις ἐπιπόρῃς ἢ ἐπιπόρῃα δὲν εἶχεν, ὡς γνωστὸν, τὴν ἐννοίαν τῆς

των Γάλλων influence, ἤτοι τῆς ἐπενεργείας, τῆς ἰσχύος, τοῦ κράτους· ἀλλ' ἐσήμαινεν ἀπλῶς τὸ ἐπιβρεῖν, τὸ πλημυρεῖν, καὶ ἐν γένει τὸ περίστυμα, τὴν αὐξήσιν. Καὶ ἀπεδόθη μὲν διὰ μεταφορᾶς· εὐλόγου ὑπὸ τῆς νεωτέρας γλώττης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκείνην λέξιν ἢ τῆς Γαλλικῆς ἔννοια, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρσεν εἰς εὐρεῖς τινὰς Ἑλληνιστάς, οὔτινες, εὐρόντες ἐν τοῖς λέξι·οῖς τὴν ὁμῶρον ἐπήρεια, ἔσπευσαν ἢ ἀποχειροτονήσωσι τὴν ἐπιβροῖαν τοῦ νέου αὐτῆς ἀξιώματος, καὶ ἐγκαθίδρυσαν ἀντ' αὐτῆς τὴν ἐπήρεια. Ἐν τούτοις ἡ ἐπήρεια σημαίνει τὴν βλάβην, τὴν ζημίαν, τὴν βίαν, ἢ δ' ἐπενέργεια τῆς ἐπιβροῆς εἰμπορεῖ μὲν νὰ ἦναι ἐνίοτε ἐπιβλαβῆς καὶ ἐπιζημία (ὅτε καὶ δύναται νὰ ταυτισθῇ μετὰ τῆς ἐπηρείας), πολλάκις ὅμως εἶναι καὶ σωτηρία καὶ χρήσιμος, πολλάκις δὲ καὶ ἀδιάφορος, ἐμφαίνουσα ἀπλῶς τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἀλλοίωσιν καὶ τροποποίησιν. Ἀλλὰ τοιαῦται ἀκριβολογίαι ἐθεωρήθησαν ἀνάξια τῆς προσοχῆς τῶν Ἑλληνιστῶν ἐκείνων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀνὰ χεῖρας συγγραφεὺς, ὅστις κατὰ τοῦτο μόνον διακρίνεται ἀπὸ αὐτῶν, ὅτι, καθὼ ἀνήρ δημοτικὸς, ἠθέλησε νὰ μὴ δυσχερεστήσῃ οὐδέτερον τῶν κομμάτων καὶ μεταχειρίζεται ἀδιαφόρως· ὅτε μὲν τὴν ἐπιβροῖαν, ὅτε δὲ τὴν ἐπήρεια, ἐξ οὗ θυμασία τις ἐπέρχεται ἰδεῶν σύγχυσις. Οὕτω π. χ. ἐν σελ. 135 διδασκόμεθα, ὅτι « τὰ ἤθη, ἡ βιωτικὴ δίαιτα, ἡ θέσις » τῆς ἐπικρατείας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς παιδείας, ἡ κατὰ » στασις τῆς βιομηχανίας, ἡ θρησκεία τοῦ ἔθνους, τὸ » πολίτευμα καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ σχέσεις, τὸ μέγεθος ἢ ἡ » σμικρότης τῆς χώρας, τὸ εὐρρον ἢ ἄρρον τοῦ τόπου καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰσὶ τὰ διάφορα αἴτια τὰ πολυ» εἰδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν ποιητὴν (δηλαδὴ τὴν θε» τικὴν) νομοθεσίαν τοῦ κράτους ἐπηρεάζοντα. » Ὁ ἀναγνώστης ἀπορεῖ βεβαίως κατὰ πρῶτον ἀκούων, ὅτι ἡ παιδεία, ἡ θρησκεία, ἡ βιομηχανία, κτλ. ἔθνους τινὸς ἐπηρεάζουσι, δηλαδὴ βλάπτουσι, ζημιοῦσι τὴν νομοθεσίαν τοῦ ἔθνους τούτου. Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ συγγραφεὺς προσηπιφέρει ἀμέσως, « ὅτι ἡ ἐπήρεια » αὕτη δὲν προσβάλλει ὅπως δὴποτε τὸ ἀπολύτως καλὸν » τοῦ νόμου. » Καὶ ἀμήχανον μὲν φαίνεται πάλιν εἰς τὸν ἀναγνώστην πῶς ἡ ἐπήρεια, δηλαδὴ ἡ βλάβη, δὲν βλάπτει, ἐπὶ τέλους ὅμως παραμυθεῖται εἰκάζων, ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐπιβροῆς, ἤτοι περὶ τοιαύτης ἢ τοιαύτης τροποποιήσεως, ὅχι δὲ περὶ ἐπηρείας. Ἴδε καὶ σελ. 312, 327, 378, 529.

Ἐν σελ. 332 ἀναγινώσκωμεν, ὅτι ἡ μακρὰ τρυμαλιὰ δι' ἧς διέρχεται ἡ ἔμμετος ἐκλογὴ, χαλαρόνει μὲν πᾶσαν σχέσιν τοῦ ἐκλεχθέντος πρὸς τὸν λαόν, μεταποιεῖ δὲ καὶ καταστρέφει τὴν πρώτην ψῆφον τοῦ ἐκλογέως. Τρυμαλιὰ δὲν σημαίνει ἄλλο παρὰ τρύπαν· ὅθεν ζητεῖται ἤδη πῶς ἐστὶν ἡ μακρὰ αὕτη τρύπα, δι' ἧς διερχομένη ἡ ἔμμετος ἐκλογὴ, τοσοῦτον σπουδαίας πάσχει ἀλλοιώσεις. Κατ' εὐτυχίαν τὸ χωρίον ἐλήφθη ἀπὸ τὴν γνωστὴν τοῦ Βενιαμίν Κωνσταντιῶν συγγραφὴν Cours de politique constitutionnelle, εἰς ἣν ἀνατρέγοντες εὐρίσκωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς longue filière, dans les détours de la quelle le suffrage du peuple s' est dénaturé ou a disparu. Filière εἶναι μετὰλλινός τις μηχανὴ, ἔχουσα πολλὰς

ἀνίτους ὁπᾶς, δι' ὧν περᾶται ὁ εἰς σύρμα σχηματιζόμενος χρυσοῦς, ἄργυρος κλπ.. Μεταφορικῶς δὲ λέγουσιν οἱ Γάλλοι passer par une longue filière, τὸ διὰ δεινῆς διέρχεσθαι δοκιμασίας, οἷα εἶναι, ἐπὶ παραδείγματος, ἡ τῶν ἀνχλωστῶν τῆς προκειμένης συγγραφῆς, ἀναγκαζομένων νὰ μαντεύωσι τὴν ἔννοιαν νεοεῦκτων λέξεων, ἢ νὰ ἀναζητῶσιν εἰς ξένα πραγματείας τὴν σημασίαν τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου.

Ἐν σελ. 29 φέρεται· « καλοῦμεν, ὡς ὁ Πολύβιος, πραγματικὴν ἱστορίαν τὴν ὑπὸ τῶν νεωτέρων φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας ὀνομασθεῖσαν. » Τὸ δεινὸν ὅμως εἶναι, ὅτι ἄλλο πραγματικὴ ἱστορία, καὶ ἄλλο παντάπασιν φιλοσοφία τῆς ἱστορίας. Διότι πραγματικὴ ἱστορία εἶναι οὐδὲν ἕτερον, εἰμὴ ἡ ἱστορία ἢ μὴ περιοριζομένη εἰς τὴν ἀπλὴν τῶν γεγονότων ἐκθεσιν, ἀλλὰ διεξηγοῦσα συγχρόνως τὰ αἴτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Ὁ δημιουργὸς τοῦ τρόπου τούτου καὶ ὀνόματος Πολύβιος, ἔδωκε σαφέστατον τὸν ὀρισμὸν αὐτοῦ, εἰπὼν· « ἱστορίας γὰρ ἐὰν ἀρέλη τις τὸ διὰ τί, καὶ πῶς, καὶ τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πρᾶχθὲν πό» στερα εὐλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐ» τῆς, ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δὲ οὐ γίνεται. Βιβλ' γ'. § 31, ἐν τῷ τέλει. Φιλοσοφία δὲ τῆς ἱστορίας εἶναι οὐχὶ πλέον ἢ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν γεγονότων διατριβή, ἀλλ' ἡ ἀπὸ ὑψηλοτέρων τινὸς ἐπόψεως καθόλου αὐτῶν θεωρία, ἵνα ἀνευρεθῶσιν οἱ γενικοὶ τῆς προνοίας νόμοι οἱ τὴν τύχην τῆς ἀνθρωπότητος διέποντες, καὶ ἰδίως ὁ μέγιστος νόμος τῆς ἀδιαιέπτου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, προόδου. Ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας ἀποτελεῖ μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἢ δὲ πραγματικὴ ἱστορία εἶναι ἡ κυρίως ἐπιστημονικὴ ἱστορία· ὡς τε ὁ λέγων ὅτι καλεῖ πραγματικὴν ἱστορίαν τὴν παρ' ἄλλων φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας ὀνομασθεῖσαν, ἁμοιάζει πολὺ τὸν ἀξιούντα νὰ ἀποκαλέσῃ φιλοσοφίαν τὴν παρ' ἄλλων ἱστορίαν ὀνομαζομένην.

Ὁ δὲ συγγραφεὺς δὲν περιορίζεται εἰς τὸ νὰ πλουτίσῃ, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης, τὴν γλῶσσαν διὰ σφρηλασίας λέξεων καινοπρεπῶν καὶ κακοζήλων, ἐπεὶ δὲ καὶ νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἔννοιαις παντάπασιν αὐταῖς ἄλλοτρίως, ἀλλ' ἀνατρέχει ἐνίοτε μέχρι· Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου ἵνα παραθέσῃ εἰς τὴν πλουσίαν αὐτοῦ τράπεζαν λεξιεδίων τι ἐξηλλαγμένον καὶ ἐκτόπως εὐήχον. Οὕτω λ. χ. ἐν σελ. 10 ὀπηθεῖ τῷ λογικῷ· καὶ ἐν σελ. 117 ὀπηθεῖ τῷ νόμῳ· καὶ ἐν σελ. 237 ὀπηθεῖ τοῖς ἐνόχοις ἐσχάτης προδοσίας· καὶ ἐν σελ. 335 ὀπηθεῖ τῇ ὄντως ἑλληνικῇ ἀποράσει τοῦ ἐκτελεστικοῦ σώματος τοῦ 1822. Φαντάζεσθε τὸν ἐμβριθῆ ἡμῶν διδάκτορα καὶ λύτην ὀπηδοῦντα χαριέντως ἀναμέσον τῶν φύλλων τῆς συνταγματικῆς αὐτοῦ πραγματείας! Ὀπηδῶν δὲ τοσοῦτον συνεχῶς καὶ χαίρει φυσικῶ τῷ λόγῳ· ὅθεν χαίρει τὴν προτεραιότητά του, σελ. 403, χαίρει τὴν φιλίαν τῶν κρατούντων, σελ. 415, χαίρει τὰ πιστὰ τοῦ λαοῦ, σελ. 416, χαίρει τὰ πιστὰ παρὰ τῆ βουλῆ, σελ. 444, χαίρει δικαίωματα, σελ. 473, χαίρει πλήρη τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, σελ. 475 κλπ. Ἐν τῇ πολλῇ δὲ αὐτοῦ ταύτῃ θυμηδίᾳ, λησμονεῖ τοὺς γραμματικοὺς κληρόνας, καὶ βεβαίως, σελ. 239, ὅτι, « ἡ ἀμνηστία,

πῶς τῆς εὐμενείας παρὰ τοῦ λαοῦ ὑποδοχῆς, πρέπει
 νὰ φανῆ δειμν. **ΜΕΓΑΛΟΦΡΟΝΟΥ** γενναϊότητος. »
 καὶ ἐν σελ. 365 ὅτι. « ἂν ὁ πλούσιος βουλευτὴς δὲν
 ᾔδειλάττει δια χρημάτων, κερδίζεται ὅμως δι' ἄλλων
 » μέσων ἐπιστῆς ἀξίων **ΜΕΓΑΛΟΦΡΟΝΟΥ** ἀνδρός. »
 Ἰπὸ δὲ τῆς σολοίκου ταύτης μεγαλοφροσύνης τυφλοῦ-
 μένος, περιφρονεῖ τοῦ ἀπλουστεροῦ κανόνος τοῦ συν-
 τακτικοῦ καὶ ἐν σελ. 161 λ. γ. λέγει. « διότι αἱ
 » πτόλεις αὐταὶ οὐποτε νέας ἀρχάς πρὸς περιστολήν
 » τῶν ἀσχημάτων δημιουργοῦσιν, ἢ τελευταία ἐμμένει
 » ἀπεριστάτως, ἐκ τούτου ἢ πάλιν μεταξὺ τῶν ἀρχῶν
 » κλπ. » καὶ ἐν σελ. 306, « οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὶ κατὰ
 » τὴν ἐπ' Ἀριστείδου νόμον ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ
 » λαμβάνωσι τὸς ἀρχοντας ἀπ' ὧν τῶν τάξεων
 » τῶν πολιτῶν, πῶποτε ἄρα ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀγροίκος
 » ὄχι δὲν ἐξήγησεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰς ἀρχάς ἐκείνας. »

Ἄλλὰ ἠθέλωμεν θεβαίως καταγρασθῆ τῆς ὑπομο-
 νῆς τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, πλειότερον ἐνδ' ατρίβοντες
 περὶ τὸ ὄντως Καλιτορικὸν ἐκεῖνο μεταλλεῖον τῶν
 σολοικισμῶν, τῶν θορβρισμῶν, τῶν ἀσυναξίῶν, τῶν
 ἀνορθογραφῶν, ὧν θύραξ ἕως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν,
 ὅτι εὐκρινόταται τῶν 538 τεχνῶν τῆς προκειμένης
 πραγματείας ἐμείναν ἐντελῶς ἀσπίλωτοι ὅθεν ὑποβάλ-
 λουεν ἢ τὴν βιβλίον εἰς ἑτέραν τινὰ δοκιμασίαν.

Ὁ συγγραφεὺς ἀναγγέλλει, ἐν τῷ προλόγῳ, εἰς τὸ
 Πανελλήνιον, ὅτι ἡ Ἑλλάς λαμβάνει διὰ τοῦ προκει-
 μένου ἔργου, τὰ πρωτόλεια ἐντελοῦ περὶ τῆς συντα-
 κτικῆς πολιτείας φιλοπότηματος. Μὴ γελᾷτε ἢ
 ἀξιώσις εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἀληθής, διότι ὁ συγ-
 γραφεὺς πολλὰ μὲν τῶν σοφῶν Εὐρωπαϊῶν ἔργα ὅλως
 ἀγνοεῖ, διαστρέφει δὲ τοσοῦτον ὅσα ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ
 καὶ νὰ μεταχειρισθῆ, ὡς τῆ ἀληθεία παρέχει ἡμῖν τὰ
 πρωτόλεια ἰδιογνώμονός τινος ἐπιστήμης. — Ὁ δὲ
 » Μοντέσκιος », λέγει ἐν σελ. 88, « τρία πολιτειῶν
 » εἶδη ἀναγράφει.

- » Α. Δημοκρατίας, ὧν βᾶσις ἡ ἀρετή.
- » Β. Αριστοκρατίας, ὧν βᾶσις ἡ τιμὴ,
- » Γ. Παμβασιλείας (despotique), ὧν βᾶσις ὁ φό-
 » βος.
- » Σύμψασαι αἱ διαίρεσις αὐταὶ εἰσὶν ἐσφαλμέαι
 κ. τ. λ. »

Ἄλλ' ὁ δυστυχὴς Μοντέσκιος οὐδέποτε ἀνέγραψε
 τοιαῦτα τρία πολιτειῶν εἶδη διότι ἐν κεφαλαίῳ 1ῳ
 τοῦ βιβλίου β'. τῆς περὶ τοῦ πνεύματος τῶν νόμων
 συγγραφῆς, λέγει. « **Il y a trois espèces de gou-**
vernemens: le Républicain, le Monarchi-
que et le Despotique. » Ἦτοι, τρία ὑπάρχου-
 » σι πολιτευμάτων εἶδη, τὸ Ἀβασίλευτον, τὸ Μοναρ-
 » χικὸν καὶ τὸ Δεσποτικόν. » Κατωτέρω δὲ ἐν κε-
 φαλαίῳ 2ῳ ὑποδιαίρει τὸ Ἀβασίλευτον πολιτεύμα εἰς
 δύο, τὸ δημοκρατικὸν καὶ τὸ ἀριστοκρατικόν. Ἐν
 βιβλίῳ δὲ γῳ προσεπιφέρει, ὅτι τῆς μὲν δημοκρατίας
 τὸ ἐλαττήριον εἶναι ἡ ἀρετὴ (Κεφ. 3ῳ), τῆς δὲ ἀρι-
 στοκρατίας, ἡ ἀγαθὴ μετριότης, (Κεφ. 4ῳ), τοῦ δὲ
 μοναρχικοῦ πολιτεύματος, ἡ τιμὴ. (Κεφ. 6ῳ), τοῦ
 δὲ δεσποτικοῦ, ὁ φόβος. (Κεφ. 9ῳ).

Ἐκ τούτων καθίσταται πρόδηλον ὅπως ἀλλοκό-
 τως μεταμφιένονται ὁ Μοντέσκιος ἐν τῷ προκειμένῳ

χάρῳ. Ἐξ ἀπορχικῶ ἀποῦ πολίτευμα ἐγένεν ἀραν-
 τὸν τὸ δὲ ἀποδιδόμενον ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀνδρός εἰς τὸ
 πολιτεῦμα τοῦτο ἐλαττήριον, ἢ τιμὴ. ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ
 αὐτογνώμονος ἡρῶν συγγραφῆς, εἰς τὸ ἀριστοκρα-
 τικόν, τοῦ ἑποίου ψυχῆς ὁ Μοντέσκιος ἐθεώρησε
 τὴν μετριότητα. Τὸ δὲ πάντων ἀπτεότερον, ἀπεῦ
 ἀπεδόθητάν εἰς τὸν Μοντέσκιον δοξασιῶσι παρ' αὐτοῦ
 μὴ πρεβουθεῖται, ἔπειτα αἱ δοξασιῶσι αὐτὰ ἀνασκευά-
 ζονται δι' Ἀριστοτέλους διότι, ἔβηθητ' ἐν τῷ χει-
 μένῳ ἐσφαλμένῳ, ὅτι, κατὰ Μοντέσκιον, βᾶσις τῆς
 ἀριστοκρατίας εἶναι ἡ τιμὴ, ἐπάγεται ἐν σημειώσει.
 « Τούναντίον ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτικῶν Δ, ε, 10)
 » λέγει τὴν γὰρ ἐκ τῶν ἀρίστων κατ' ἀρετὴν πολι-
 » τειαν. . . μόνην δίκαιον προσαγο. εἶναι ἀριστοκρα-
 » τειαν. »

Δὲν φεῖδεται δὲ οὐδὲ τοῦ Ἀριστοτέλους διότι ἐν
 σελ. 91, σημ. α., παραθέσας τὴν περίφημον τοῦ Στα-
 γειρίτου περὶ τῶν πολιτειῶν δόξαν. « ὅταν μὲν ὁ
 » εἰς ἢ οἱ ὀλίγοι ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέ-
 » ρον ἀρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰ ἀναγκαῖον εἶναι τὰς
 » πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον ἢ τοῦ ἑνός ἢ τῶν
 » ὀλίγων ἢ τοῦ πλήθους, παρεκβάσεις » (Πολιτ. Γ. ε.
 1) βεβαίως ἐν τῷ χειμένῳ, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης, εἰς
 δύο διακρίνων πάντα τὰ πολιτεύματα, α τὰ μὲν ἐπὶ
 » τῆς κοινῆς τοῦ κυριάρχου λαοῦ θελήσεως ἐρεῖδῶ-
 » μενα, καὶ τὸ κοινὸν τῆς ὅλης κοινωνίας συμφέρον
 » σκοπεύοντα, ὀρθὰ ἀποκαλεῖ, οἰοσθήποτε ἂν ἦ ὁ ἐξω-
 » τερικὸς αὐτῶν διάκοσμος, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα προ-
 » εκβάσεις ὀνομάζει, ὅταν τὰ κοινὰ, τούναντίον τοῖς
 » πρώτοις, κυβερνῶνται πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἑνός
 » ἢ τῶν ὀλίγων ἢ τοῦ πλήθους. » Ὁ Ἀριστοτέλης
 ὄχι μόνον δὲν ὀμίλησεν ἐν ταῦτα περὶ τῆς κοινῆς τοῦ
 κυριάρχου λαοῦ θελήσεως, ἀλλὰ μῆτε ἤτο δυνατόν
 νὰ ὀμίλησῃ, διότι μικρὸν ἀνωτέρω, ἐν Κεφ. γῳ. τοῦ
 αὐτοῦ βιβλίου, § 3, εἶπεν. « ὡς ἐν μέν τινι πολι-
 » τείᾳ τὸν βάναντον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸν θῆτα κο-
 » ῤίτας, ἐν τινι δ' ἀδύνατον, οἷον εἴ τις ἐστίν, ἢν
 » καλοῦμεν ἀριστοκρατικὴν, καὶ ἐν ἢ κατ' ἀρετὴν αἱ
 » τιμαὶ δίδονται καὶ κατ' ἀξίαν οὐ γὰρ οἷον τ' ἐπι-
 » τηδεῦσαι τὰ τῆς ἀρετῆς ζῶντα βίον βάναντον ἢ
 » θητικόν. » Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀριστοκρατικὴ πολιτεία
 κατατάσσεται, ὡς εἶδομεν, μεταξὺ ἐκείνων ὅσαι σκο-
 ποῦσι τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ,
 κατὰ τὸν φιλόσοφον, οἱ θῆτες καὶ οἱ βάναντοι (δηλαδὴ
 οἱ τεχνῖται) δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐχῶσι τὴν τοῦ πο-
 λίτου ἰδιότητα, ἔπεται, ὅτι, ὡς πρὸς τὸ ἀριστοκρατικόν
 τοῦλάχιστον πολιτεύμα, ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἠδύνατο
 νὰ ὀμίλησῃ περὶ τῆς κοινῆς τοῦ κυριάρχου λαοῦ θε-
 λήσεως. Περὶ ἐργον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι « τὴν θαυμα-
 » σίαν ταύτην τοῦ Ἀριστοτέλους διαίρεσιν ἐπ' ἐσχά-
 » τοις ὁ Δεσποῦτος Τρασοῦς καθ' ἅπασαν τὴν Εὐ-
 » πην ἀνεκοίνωσεν, » σελ. 91, ἐνῶ ὁ Ἀριστοτέλης
 ἤρχισε νὰ διαδίδεται καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ
 τοῦ τέλους τῆς πεντεκαδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἐν
 αὐτῇ δὲ τῇ τοῦ Κοραῆ ἐκδώσει, τὴν ὁποίαν μεταχει-
 ρίζεται, ὡς φαίνεται, ὁ συγγραφεὺς, ἠδύνατο νὰ ἴδῃ
 ὅτι ὁ Γάλλος Βαρθελεμῆς, πολὺ πρὸ τοῦ Δεσποῦτου
 Τρασοῦ, ἀνεκοίνωσεν, ἐν τῷ νέῳ Ἀναχάρσιδι, καθ' ἅ-

πασαν τὴν Εὐρώπην τὴν θαυμασὴν ἐκείνην τοῦ Ἀρι-
στοτέλους διαίρεσιν, διότι τὸ μὲν σύγγραμμα τοῦ
Τρασῦ (αἱ εἰς Μοντέσκιον ἐρμηνεῖαι) ἐξεδέθησαν τὸ
πρῶτον ἐν ἔτει 1819, ἡ δὲ περιήγησις τοῦ νέου Ἀ-
ναχάρσιδος, ἐν ἔτει 1788.

Ἐν σελ. 64 - 65 ἀναφέρων, ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ εἰς
τὴν κυβερνητικὴν ἐξουσίαν παρακοή, ἐπάγεται ἐν ση-
μεῶσι: «δικαίως ἐπαινείται ἡ τοῦ Μιραβῶ ἀπάν-
» τηρις κατὰ τὴν συζήτησιν ἀδίκου τινὸς νόμου ἐν τῇ
» συντακτικῇ τῆς Γαλλίας συνελεύσει, Si vous faites
» cette loi, je jure de n'y pas obéir (ἐὰν ψήφισετε
» τὸν νόμον τοῦτον, ὀμνῶ ὅτι δὲν θέλω ὑπακούσει
» εἰς αὐτόν). » Ὅστε, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἐπιτρέ-
» πεται καὶ ἡ εἰς τοὺς νόμους παρακοή. Πρὸς κύρωσιν
» δὲ τῆς ἀρχῆς ταύτης, προστίθην ἐν τῇ αὐτῇ σημειώ-
» σει: «ὅρα καὶ εἰς Vattel, I § 54, διάφορα ἄλλα
» νομίμου παρακοῆς παραδείγματα. » Ἄλλ' ὁ περι-
» ὄνυμος συγγραφεὺς τοῦ Δικαίου τῶν Ἑθνῶν οὐδέποτε
» ἐραντάθη νὰ καθιερώσῃ τὴν ἀνατρεπτικὴν πάσης κοι-
» νωνικῆς καὶ αὐτοκρατορίας δοξασίαν, ὅτι ἐπιτρέπεται ποτέ
» ἡ εἰς τοὺς νόμους παρακοή. Ὁ Οὐάττελος λέγει ἀ-
» πλῶς (καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς συστολῆς), ὅτι οὐδεὶς
» ἀρεῖται ὑπακοὴν εἰς διαταγὰς τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς,
» αἵτινες παραβιάζουσι προδήλως τὸν ἱερώτατον φυσι-
» κὸν νόμον· ἅπαντα δὲ τὰ παραδείγματα ὅσα φέρεται
» ἀνάγονται εἰς τιαυτάς διαταγὰς. Τῶντι, ὅτι ὑπάλ-
» ληλος λαβὼν τὴν παραγγελίαν τοῦ νὰ θανατώσῃ ἀν-
»θρώπους ἀκρίτους, ὅτι πολίτης βλέπων ἄρχοντα ἐπι-
» χεῖρησαντα, ἀνευ λόγου οὐδενός, νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ
» αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἢ τὴν περιουσίαν κ. τ. τ. δύναται νὰ
» ἀντισταθῇ, περὶ τούτου οὐδεὶς ἀμφέβαλεν· ἀλλ' ἡ τοι-
» αὐτῇ ἀντίστασις διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς εἰς τοὺς νό-
» μους τοῦ κράτους ἀντιπαρατάξεως, τὴν ὅποιαν καὶ
» ὁ συγγραφεὺς τῆς ἀνά χειρας πραγματείας θεωρεῖ
» ἀσυμβίβαστον μετὰ τὴν ὑπαρξίν αὐτὴν τῆς πολιτείας,
» παραδιχόμενος κατωτέρω, σελ. 85, τὸ πολιτικὸν ἀ-
» ξίωμα, ὅτι ἡ γνώμη τῆς πλειονοψηφίας ἐπικρατεῖ τῆς
» μειονοψηφίας.

Ἄξιαι σημειώσεως εἶναι ἐπίσης αἱ σχέσεις αὐτοῦ
πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς συγ-
» γραφεῖς. Ἡ δύνατο, λέγει, ἐν σελ. 71, νὰ ἐκθέσῃ τὰς
» περὶ δικαίου θεωρίας τοῦ Φίχτου, τοῦ Σχέλλινγ,
» τοῦ Ἐγέλου, τοῦ Γάνς καὶ ἄλλων νεωτέρων τῆς Γερ-
»μανίας φιλοσόφων, ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ παραπέμψῃ εἰς
» τὰ περιληπτικώτερον τῶν ἄλλων καὶ πολὺ βέλτιον τοῦ
» τοιοῦτου σπουδαίου ζητήματος ἐπιληφθέντα Γαλλικὰ
» συγγράμματα τοῦ Λερμινιέρου καὶ τοῦ Ἀρενσίου.
» Ἐστὼ· ἐκ τῶν Γερμανῶν λοιπὸν δὲν συνεβουλεύθη εἰ-
» μὴ τοῦ Καντίου τὰς Μεταφυσικὰς τοῦ δικαίου ἀρχὰς
(*Metaphysische Anfangsgründe der Rechtslehre*).
» Παράδοξον τοῦτο, ὅτι ἄνθρωπος γράφων περὶ συνταγ-
» ματικοῦ δικαίου καὶ ἀξιών ὅτι γινώσκει τὴν Γερμα-
» νικὴν, δὲν ἐθεώρησεν εὐλογον νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ πολλῶν
» ἀξιολόγων ἐν τῇ γλώσῃ ταύτῃ, περὶ τῆς ἐπιστήμης
» αὐτοῦ, συγγραφεῶν, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν σοφὴν περὶ τοῦ
» δημοσίου δικαίου τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας (*Sta-
»atsrecht der constitutionellen Monarchie*) πραγ-
» ματείας τοῦ Ἀρετίνου καὶ Ῥοττεκίου, περιορισθῇ

δὲ εἰς μόνον τὸ ἐκ πλαγίου εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ
» ἀναγόμενον πόνημα τοῦ Καντίου, τὸ ὅποιον κατὰ
» παράδοξον σύμππτωσιν, ὑπάρχει μεταφρασμένον καὶ
» εἰς τὸ Γαλλικὸν (*Principes metaphysiques du
» droit trad. par Tissot*). Ἄλλ' ἔστω καὶ τοῦτο· τὸ
» δ' ἐξῆς· πῶς ἐξηγεῖται; Τὸ πόνημα τοῦ Καντίου
» παρατίθεται τρεῖς, σελ. 70, 124 καὶ 188, καὶ
» εἰς τὰς τρεῖς δὲ παραθέσεις ἡ λέξις *Anfangsgründe*
» τὸν αὐτὸν ἀπαραλλακτικῶς κολοβῶνται τρόπον εἰς *An-
»fangsgründe*· ἐὰν τὸ λάθος προέρχεται ἐκ τοπογρα-
» φικῆς παραδρομῆς, ὁμολογητέον ὅτι ἡ ἐπιμονὴ τοῦ
» τυπογράφου ἦτον ἀξιωματικῶς εὐτος. Ὑπάρχουσι ὅμως
» δὺςπιστοὶ τινες ἄνθρωποι, οἵτινες, ὡς ἐκ τῶν διαφο-
» ρων τούτων περιστάτικῶν, θέλουσιν ἴσως συλλάβει
» ἀμφιβολίας τινὰς περὶ τῆς ἀξιώσεως ἢ ὑποδεικνύει
» ὁ συγγραφεὺς ὅτι γινώσκει τὴν Γερμανικὴν.

Ἄνάλογός τις δὲ ὑπόνοια παράγεται καὶ ὡς πρὸς
» τὴν γνώσιν τῆς Ἀγγλικῆς ἀπὸ τοῦ τρόπου καθ' ὃν
» παρατίθενται οἱ Ἀγγλοὶ συγγραφεῖς. Τούτων, ὁ μὲν
» Ἀδὰμ Σμιθ, ὁ Γολδσμιθ, ὁ Ἄλλαμ, παρατίθενται γαλ-
» λιστί, ὁ δὲ Σαρτεσβύρως, Ἀγγλιστί, σελ. 45. Ἐὰν
» τὸ πρᾶγμα περιορίζετο μέχρι τούτου, ἡδυνάμεθα νὰ
» συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, κατ' ἀρχὰς μὴ γινώ-
» σκων τὴν Ἀγγλικὴν, ἐπρομηθεύθη τὴν μετάφρασιν
» τῶν πρώτων συγγραφεῶν, ἔπειτα δὲ σπουδάσας τὴν
» γλῶσσαν ἐκείνην ἀπέκτησε τὸν Σαρτεσβύρην ἐν πρω-
» τοτύπῳ. Ἐπειτα θέλει ὅμως ἐξηγηθῇ ὁ τρόπος καθ' ὃν
» γίνεται χρῆσις τοῦ Βλακωτονός; Τούτου ἐν σελίσιν
» μὲν 108, 113, 473, 482 βλέπομεν ἀναφερόμενον τὸ
» πρωτότυπον, ἐν σελίδι δὲ 369 τὴν Γαλλικὴν μετά-
» φρασιν. Ἡ ἰδέως δὲν γινώσκοντες ἀμέσως τὸν πε-
» ριὸν νόμον ἐρμηνευτὴν τῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ'
» ἀπὸ ἀλλοτρίων συγγραφεῶν, παρατιθέμενοι αὐτὸν Ἀγ-
» γλιστί μὲν ὁσάκις εὐρίσκομεν παρ' ἄλλοις πρωτότυ-
» πον τὴν παράθεσιν, Γαλλιστί δὲ ὁσάκις δὲ ἀπαντῶμεν
» εἰμὴ τὴν μετάφρασιν; Ἐπι πᾶσι παρατηροῦμεν καὶ
» τοῦτο, ὅτι ἐκ τῶν Ἀγγλων συγγραφεῶν, ἅπασι μόνον,
» ἂν ἡ μνήμη δὲν μᾶς λανθάνῃ, καὶ τοῦτο ἐν παρόδῳ,
» γίνεται μνεῖα τῆς δικαίως παρὰ πάντων τιμωμένης
» ἱστορίας τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως καὶ πολιτείας
» τοῦ ἐμπειροτάτου περὶ τὰ πολιτικὰ Λόρδου Ἰωάννου
» Ροῦσσελ· ἐξεναντίας δὲ πολὺ πλειοτέρα γίνεται χρῆ-
» σις τῶν διαβοήτων ἐπιστολῶν τοῦ ψευδωνύμου Ἰουνίου
» τοῦ Ἰουνίου, περὶ οὗ ὁ μὲν Βύρκης εἶπεν, ὅτι κατε-
» σπάραξε διὰ τῶν χαυλιοδάντων αὐτοῦ τὴν βασιλικὴν
» ἐξουσίαν, ὁ δὲ Μακωλαίως, ὅτι ἦτο ἄνθρωπος θρασύτατος
» καὶ ἀλαζονικώτατος, καὶ ἐπιόρεπής μὲν πρὸς τὴν ἔ-
» χθραν καὶ τὴν πλάνην, πρόθυμος δὲ εἰς τὸ συχρῆναι
» τὰ ἴδια πάθη μετὰ τὴν δημοσίαν ἀρετὴν!

Ἐπιχειροῦντες ἤδη τὴν ἐξέτασιν τῶν πρωτοτύπων
» τοῦ συγγραφεῶς ἰδεῶν, ὧν ἡ εὐτυχὴς Ἑλλάς λαμβά-
» νει, κατὰ τὸν πρόλογον, τὰ πρωτότυπα· ἐννοεῖται ὅτι
» θέλομεν περιορισθῇ εἰς ὀλίγας τινὰς μόνον ἐξ αὐτῶν,
» διότι διὰ τὴν ἀνασκευασθῆσιν ἅπασαι αἱ παραδοξολογίαι
» ὧν βρῆθαι ἢ προκειμένην πραγματείαν, ἔπρεπε νὰ συν-
» ταχθῇ ἕτερος ἰσοπαχὺς αὐτῇ τόμος. Ἐπι δὲ δύναται
» τῶντι νὰ καταναλώσῃ τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ ἀναρῇ
» δοξασίας οἶαι λ. γ. αἱ ἐξῆς, ὅτι πρὸς τῆς ἐπαναστά-

σεως ὁ Ἕλληνας πάντων μὲν τῶν λοιπῶν ἐπλουτεῖ ἀγαθῶν, ἐστερεῖτο δὲ μόνης τῆς αὐτονομίας (σελ. 79) ἢ ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ὀρθὰ ὀνομασθέντα πολιτεύματα, ὑπὸ δὲ τοῦ Τρασῦ ἐθνικὰ προσονομασθέντα, δύνανται νὰ κληθῶσι καὶ δημοσία, αἱ δὲ παρεκβάσεις τοῦ Ἑλληνος φιλοσόφου, τὰς ὁποίας ὁ Γάλλος καὶ προνομιοῦχα πολιτεύματα ἀπεκάλεσεν, εἴμποροῦν καὶ κρύφια νὰ ὀνομασθῶσιν, « ἐπειδὴ τεί- » νουσι μὲν πρὸς τὸ συμφέρον μερίδος τινός, ἀπο- » κλείουσι δὲ τὴν δημοσιότητα » σελ. 91, ἐξ οὗ συνάγεται, ὅτι, ἡ μὲν πρὸ τῆς τελευταίας μεταπολι- τεύσεως Πρωσικῆ μοναρχία, τὴν ὁποίαν ὁ Σταγει- ρίτης μεταξὺ τῶν ὀρθῶν βεβαίως ἤθελε κατατάξει πολιτείῶν, διότι ἤρχε μὲν ἐν αὐτῇ εἰς, ἀλλὰ πρὸς τὸ κοινὸν ὁμολογουμένως συμφέρον, ἦτο, κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, πολιτεία δημοσία, ἂν καὶ, κα- θὸ μοναρχία ἀπόλυτος, οὐδὲν δημοσίᾳ ἐνήργει, ἡ δὲ ἐπὶ Κλέωνος ὀλιγοκρατία, ἥτις, κατὰ Ἀριστοτέλην, ἦτο παρέλθασις, ἐξέπαντος, κατὰ τὴν προεκτεθειαν νεοφανῆ δοξασίαν, ἦτο καὶ κρύφιοιον πολιτεύμα, ἂν καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῇ κρύφα ἐνηργεῖτο. Ἔτις πρὸς τούτους θέλει ἀναλάβει τὸν ἀγῶνα ν' ἀνατρέψῃ τὸ περιεργὸν ἀξίωμα, ὅτι τῆς ἐν τῇ παυβασιλείᾳ ὑπερχούσης ἀ- ριστοκρατίας μέλη εἶναι καὶ οἱ ἔμποροι, καὶ οἱ ναυ- τιλλόμενοι! σελ. 90, ἢ νὰ καταδείξῃ ὁποῖα λογικὴ σειρὰ ἐπικρατεῖ εἰς τὰς ἰδέας τοῦ συγγραφέως, ἐν σελίδι μὲν 61 ἀνακηρύσσοντος ἐστραλμένην τὴν θεω- ρίαν καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐν κοινωνίᾳ « παραιτεῖται » μέρους τῆς φυσικῆς καὶ ἀτομικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας, » ὑποχρεούμενος ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπεροχὴν τῶν νό- » μων καὶ τῶν ἀρχῶν, » ἐν σελίδι δὲ 63 κυροῦντος τὴν θεωρίαν ἐκείνην καὶ λέγοντος, ὅτι « ἡ κοινωνία ἔχει » « τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ τὴν θυσίαν ἑνὸς ἢ πλειό- » νων τῶν ἰδίων μελῶν πρὸς διάσωσιν τοῦ ὅλου », ἔχει πρὸς τούτους τὸ δικαίωμα, ὡς πρὸς ἕκαστον αὐ- τῆς μέλος « νὰ τὸ ἀποστερήσῃ, τῆς κοινῆς ὠφελείας » « χάριν, μέρους ἢ καὶ τοῦ ὅλου τῆς ἰδιοκτησίας του » πρὸς δὲ τούτους, ἐν σελίδι μὲν 64 δοξάζοντος ὅτι αἱ ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ τοῦ ἐπιτάττειν δικαίωμα, ἐν σελίδι δὲ 98 δογματίζοντος, γράμματι κεφαλαίοις, ὅτι οἱ ἄρχοντες δὲν ἔχουσιν εἰμὴ χρῆν.

Ἄλλ' ἐν σελίδι 93-94 ἀναγινώσκουμεν τὴν ἐξῆς πολὺ σπουδαιότεραν περικοπήν. « Καλὸν δὲ νὰ ἐπιδειξώμεν » καὶ ὁποῖοι οἱ τὰ ἀπόλυτα πολιτεύματα, ἦτοι τὸν δε- » σποτισμὸν, ὑποστηρίζοντες, ὅπως οἱ λαοὶ ὑποβλέ- » πωσιν ἀείποτε αὐτοὺς καὶ μὴ περιπίπτωσιν εἰς τὰς » πλεκτάνας τῶν. Ὁ δεσποτισμὸς συμφέρει εἰς τοὺς » κυβερνῶντας τὸν λαόν, συμφέρει εἰς τὸν κληρὸν, ὅστις » ἔχει φυσικὴν πρὸς τὸν δεσποτισμὸν βροχήν, διότι γίνε- » ται συνάρχων ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ὁ δεσπότης ἔχει ἀνάγκην » τοῦ κληροῦ, πρὸς τὸ νὰ ταπεινοῖ διὰ τοῦ βόθρου τῆς » κολάσεως τὸ φρόνημα τοῦ ἔθνους τὸν δεσποτισμὸν » ὑποστηρίζει ὡσαύτως ὁ μισθωτὸς στρατὸς, ὡς εἰ- » θισμένος νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἄρχοντάς του, οἱ δ' » ἄρχοντες τοῦ στρατοῦ εἰσὶ φύσει φίλαρχοι, ἰσχυρο- » τέρου δυνάτου δοῦλοι, κατώτεροι τυραννίτικοι τοῦ » ἔθνους γινόμενοι ὑποστήριγμα τέλος τοῦ δεσποτι- » σμοῦ εἶναι ὁ ὄχλος, ὁ ὄχλος δὲν ὁ δεσπότης δύναται

» νὰ ἐκτρέφῃ ἀργὸν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ διὰ τῶν ἰδρώ- » των τοῦ ὑπολοίπου ἔθνους. » Καὶ λοιπὸν ὁ κληρὸς, βεβαίως δὲ καὶ ὁ κληρὸς ὁ Ἑλληνικὸς, ὁ κληρὸς τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ὁ μηδέποτε ἐπιδιώ- ξας τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ κυριαρχίαν, ὁ τοσαύτας πα- ραμυθίας προσαγαγὼν εἰς τὸ ἔθνος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς δουλοσύνης αὐτοῦ, ὁ τοσοῦτους εὐγενεῖς θυσίας πρῶτομάρτυρας ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους σωτηρίας, ὁ ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολέμῳ πρωταγωνιστικῆς, ὁ ἐν ταῖς ἐθνικαῖς συνελεύσεσι τοῦ ἀγῶνος πρωτοκαθε- δρήτας, ὁ κληρὸς αὐτὸς ἔχει φυσικὴν πρὸς τὸν δε- σποτισμὸν βροχήν, εἶναι συνάρχων τοῦ δεσποτισμοῦ, ταπεινοῖ τὸ φρόνημα τοῦ ἔθνους διὰ τοῦ βόθρου τῆς κολάσεως! τὸ δὲ ἔθνος προσκαλεῖται νὰ ὑποβλέπῃ αἰ- ποτε αὐτὸν ἵνα μὴ περιπέσῃ εἰς τὰς πλεκτάνας του! Τῇ ἀ- ληθείᾳ ἀποκυήματα τοιαῦτα φαντασίας νοσοῦτης ἤθελον εἶσθαι ἀξία τῆς δεινοτέρας κατακρίσεως, ἐὰν, μετὰ τοῦ γελοίου ἀ-αμιγνύμενα, δὲν ἐτιμωροῦντο ἀποχρώντως ὑ- πό τοῦ κοινοῦ χλευασμοῦ καὶ σαρκασμοῦ. Διότι τί ἄλλο εἰμὴ παγγέλιον εἶναι τὸ ἐπιπερόμενον ὅτι ὁ στρατὸς, βε- βαιῶς δὲ καὶ ὁ στρατὸς ὁ Ἑλληνικὸς, ὑποστηρίζει τὸν δε- σποτισμὸν, ὡς εἰθισμένος νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἄρχον- τὰς του, οἱ δ' ἄρχοντες αὐτοῦ εἰσὶ δοῦλοι τοῦ δυνά- ττου καὶ κατώτεροι τοῦ εἴνους τυραννίτικοι! Ὁ συγ- γραφεὺς ἐληθμόνητε παντάπασι, ὡς φαίνεται, τὴν ἱστορίαν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐκτὸς ἂν ὀνομάζων τοὺς κατώτερους τοῦ στρατοῦ ἄρχοντας τυραννίτικους τοῦ ἔθνους, ἠθέλητε νὰ προσβάλῃ ἐπιτηδείως τὸ σύν- ταγμα τοῦ ὁποίου ἐρμηνεύει ἤδη ἡμῖν τὰς διατάξεις.

Δὲν ἀποσρέφεται δὲ τὸν κληρὸν μόνον καὶ τὸν στρατὸν, ἀλλὰ τρέπει ἀδιάλλακτον μῖτος καὶ κατὰ τῆς Ρωσ- τίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, καθ' ὧν ἐκσφενδονίζει ἀπάνας τὰς φληνφίας ὅσας ἡ Γαλλικὴ δημοκρατία συνειθίζει νὰ ἐμῆ ἐν ταῖς Παρισιναῖς τριόδους. Ἐν σελ. 97, μνεῖαν ποιητᾶμενος τῆς τοῦ Ὄββου συμβουλῆς τοῦ νὰ μὴ διδάσκωνται οἱ νέοι τὴν ἑλληνικὴν καὶ ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν, ἵνα μὴ, λαμβάνοντες φρονήματα ἐλευθερίας, γίνωνται θερυβώδεις καὶ αὐθαδῶς ἐπικρίνωσι τὰς πράξεις τῶν ἡγεμόνων, ἐπιφέρει. « Τὴν συμβουλήν » ταύτην ἔβαλεν εἰς ἔργον, ὁ ἰσχυρότατος τοῦ Βορρᾶ » δυνάστης, εἰς τὸ ἀπέραντον δ' αὐτοῦ κράτος τὸνομα » τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ Μιλτιάδου, τοῦ Βρούτου καὶ » τοῦ Κικέρωνος εἰσὶ πλέον ἄγνωστα ἢ παρὰ τοῖς » Αἰθίοψι. Συγχαρεῖται δὲ μόνον ἡ διδασκαλία τῆς » ἱστορίας ἥτις διδάσκει, ὅτι Ἰωάννης Δ. ὁ Κζάρος » εἶχε τὸ δικαίωμα πρὸς ἰδιαν αὐτοῦ εὐχαριστήσιν » νὰ πνίξῃ 60,000 ὑπηκόων του, καὶ ὅτι οἱ ἀποπνιγόμε- » νοι ἔκραζον, ὁ Θεὸς σώζοι τὸν βασιλέα. » Ὅμοια δὲ τούτοις λέγει καὶ ἐν σελ. 42. Ὅτι ἐν Ρωσσίᾳ ἐπικρα- τεῖ μοναρχία ἀπόλυτος, τοῦτο ἀναμφισβήτητον, καὶ δὲν πρόκειται ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα, ἂν, ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἐπικράτεια αὐτὴ ἀποβαίνει δυστυχέστερα πολλῶν ἄλλων δημοκρατικῶν χωρῶν τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ μοναρχία ἐκείνη φαίνεται ἀρκετὰ συνετὴ ὥστε νὰ μὴ φοβῆται τὰ ἀπερχομασμένα ὀνόματα τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Κικέρωνος, ἐνῶ τοσαῦτα περὶ αὐτὴν βρέμουνσι σύγχρονα ὀχλαγωγικὰ κινήματα καὶ ἐ- νῶ χιλιάδες Ρώσων, περιφερόμενοι κατὰ πάσαν τὴν

Ευρώπην, αναπνέουσι τὸν δημοκρατικὸν αὐτῆς ἀέρα ἔθεν ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ ὄχλου ἐκείνου κράτους, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ φιλολογία καὶ ἱστορία διδάσκονται τοῦλάχιστον ἐπίσης καλῶς ἔσον καὶ πολλαχοῦ τῆς ἄλλης Εὐρώπης, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἑλληνικῇ τῶν Ἀθηνῶν βιβλιοθήκη ἡ δύνατο νὰ ἴδῃ ὁ συγγραφεὺς Ῥωσικὰς μεταφράσεις καὶ ἐκδόσεις Ἑλληνικῶν πονημάτων, (ιδίως τὴν ὑπὸ τοῦ Γνεδικίου μετάφρασιν τοῦ Ὀμήρου, καὶ τὰς ἐν Μόσχᾳ γενομένας ἐκδόσεις τῶν τραγικῶν,) τιμωμένας καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρίστοις τῶν Γερμανῶν ἑλληνιστῶν. Τὸ δὲ λεγόμενον, ὅτι σήμερον δικαιολογεῖ τις ἐν Ῥωσσίᾳ τὰ ἀνομισιουργήματα τοῦ Ἰωάννου Δ. Βασιλεῖαδου, τοῦ ἐπικληθέντος Φεβεροῦ, ἠθέλωμεν τὸ θεωρήσει συκοφαντίαν, ἐὰν ἐπιστεύομεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὡς ἰσχυρίζεται ἐν σελ. 42, τὸν Καραμζῖνον· ἀλλὰ δὲν ἀνέγνωσεν αὐτὸν θεθαίως, διότι ἂν τὸν ἀνεγίνωσκεν ἠθέλεν ἴδει, ὅτι ὁ Ῥώστος ἱστοριογράφος ἀφοῦ παραβάλλει τὸν Ἰωάννην Δ. μετὰ τὸν Καλιγόλαν μετὰ τὸν Νέρωνα, ἐπιφέρει. «Καὶ αὐτοὶ μὲν ἦσαν εἰδωλολάτραι, ἀλλὰ χριστιανὸς ἦτο ὁ Λουδοβίκος ΙΑ'. ὅστις δὲν διετέλεσεν ὑποδέεσθαι πρὸς τοῦ Ἰωάννου οὔτε κατὰ τὴν ὠμότητα οὔτε κατὰ τὴν ἐπίπλαστον εὐτέθειαν, δι' ἧς ἠθέλον ἀμφοτέροι νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ἀνομίαν αὐτῶν· ἀμφοτέροι ὑπῆρξαν εὐλαβεῖς ἐκ φόβου, αἰμοχαρεῖς δὲ καὶ ἀσελεγεῖς ὅσον οἱ Ἀσιανοὶ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τύραννοι. Ὑπάρχουσι κακοῦργοι μιαιοὶ, υπερβαίνοντες πᾶσαν κατάληψιν τῆς διανοίας. Τὰ φοβερά αὐτὰ μετέωρα, αἱ φωσφόροι αὐταὶ ἀτμίδες ἐπιφαίνονται ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὸν κόσμον καὶ φωταγωγοῦσι τὸ θάραθρον τῆς δυνατῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξαχρειώσεως, ἵνα βλέπωμεν αὐτὸ καὶ φρικιώμεν! Ὁ εἰς παντός τυράννου εἶναι συμφορὰ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ἡ ἱστορία αὐτοῦ εἶναι ἀείποτε σωτηρία εἰς τὸ ἔθνος καὶ εἰς τὸν ἡγεμόνα κλπ.» (τῆς Γερμανικῆς μεταφράσεως; τόμος 9^{ος} σελ. 62).

Τοῦτο ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως δικαιολόγησις τῶν πράξεων τοῦ Κζάρου Ἰωάννου Δ. Καὶ ἡ μὲν κατὰ τῆς Ῥωσσίας αὕτη καταφορά ἐξηγεῖται μέχρι τινός διὰ τὸ σφόδρα φιλελεύθερον τοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ἡ κατὰ τῆς Ἀγγλίας; . . « Ἐχέτω, » λέγει ἐν σελ. 24—25, « ἡ Ἀγγλία τὴν δόξαν ὅτι ἐγέννησε τὸν Ὀββην καὶ τὸν Βένθαμ, διότι μόνῃ ἡ γῆ αὕτη, τῆς ὁποίας σύμπας ὁ πολιτικὸς βίος εἶναι ἐξάσκησης τῆς βίας καὶ στάθμησις τοῦ ὕλικου συμφέροντος (δὲν τὸ ἠθικὸν συμφέρον κατ' αὐτὴν οὐδεμίαν ἀφ' ἑαυτοῦ εἶχει ἀξίαν), ἠδύνατο καὶ νὰ ἐκθρέψῃ τοὺς τοιαῦτα φιλοσοφῆσαντας καὶ ὁπαδὸς αὐτῶν νὰ γίνῃ. » Ἐπεταί δὲ ἐνταῦθα ὁμαθὸς μακρὸς ἀνομημάτων τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τοῦ τυράννου Ἐρρίκου τοῦ Η'ου. μέχρι τῆς τελευταίας εἰς τὴν Σαλαμίνα καταπλεύσεως τοῦ Βρετανικοῦ στόλου.

Δὲν θέλωμεν θεθαίως ἀναλάβει ἡμεῖς τὴν ἀπολογίαν τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς· ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι μόνῃ ἡ Ἀγγλία δὲν ἐξέθρεψε τυράννους, καὶ ὅτι ἡ νύξ λ. χ. τοῦ ἀγίου Βερθολομαίου καὶ οἱ ἄλλοι φόνοι καὶ διωγμοὶ ὄσους ἔπαθον οἱ

διαμαρτυρούμενοι ἐν Γαλλίᾳ, δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον φοβεροὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ γενομένων θρησκευτικῶν καταδιώξεων. Ἡ δικαιοσύνη πρὸς τοῦτοις ἀπαιτεῖ νὰ μὴν ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία μόνῃ δὲν κατεγράθη τῆς πολλῆς αὐτῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι κατὰ δυστυχίαν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε μέγχοι τοῦδε τοῦλάχιστον παντοῦ καὶ πάντοτε οἱ ἰσχυροὶ ἐπιβρῆπεῖς ἀνεδείχθησαν εἰς τὸ πιέζειν τοὺς ἀσθενεῖς. Μήπως οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, δὲν καθιέρουν τὴν καταχθονιωτέραν πολιτικὴν ἀρχὴν, ὅταν ἔλεγον πρὸς τοὺς Μηλίους, « ὅτι » δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴτης ἀνάγκης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ πρῶχοντες πράσσοσι καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι. » Μήπως ἅπαντα τῆς Ῥώμης ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ δὲν ὑπῆρξεν ἀρπακτικωτάτη; Μήπως ἡ Γαλλία ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' δὲν ἠδίκησε δεινῶς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ὀλλανδίαν; Μήπως ἐπὶ Ναπολέοντος δὲν ἀνεδείχθη ἐπιβουλοτάτη μὲν ὡς πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς, ὡς πρὸς δὲ τοὺς Γερμακαταπιεστικωτάτη; Μήπως καὶ αὐταὶ αἱ ἑμύσπονδοι τῆς ἀρκτιῶς Ἀμερικῆς πολιτεῖαι δὲν ἀναφαίνονται ἀδικιώταται πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν γείτονας, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Μεξικανούς; Πρὸς τί λοιπὸν αἱ φωνασκαίαι αὐταὶ κατὰ μόνῃς τῆς Ἀγγλίας ἕνεκα πραγμάτων κοινῶν εἰς ἅπαντα τὰ ἰσχυρὰ ἔθνη, καὶ μάλιστα ὅταν τὰ πράγματα ταῦτα ἦναι παντάπασιν τοῦ προκειμένου ἀλλότρια, διότι πρόκειται περὶ πραγματείας τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, καὶ ὄχι περὶ ἱστορίας, πρόκειται πρὸ πάντων περὶ βιβλίου διδακτικοῦ καὶ ὄχι περὶ ἐφημεριδογραφικῶν διαπληκτισμῶν; Σημειωτέον προσέτι, ὅτι μόνῃ ἡ Ἀγγλία δὲν παρήγαγεν ἄνδρας τυραννόφρονας, διότι ἂν ἐγέννησε τὸν Ὀββην, ὁ Ὀλβάρχιος, ὅμως, καὶ ὁ Ἐλουήτιος, καὶ ὁ Δεμαίστριος, δὲν ἐγεννήθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀλλὰ τὸ ἀκροθίνιον ἀπάσης αὐτῆς τῆς ματαιολογίας εἶναι, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐγέννησε ὁπαδὸς ἵτινος; . . Τοῦ Ὀββου! Ἡ Ἀγγλία ὁπαδὸς τοῦ Ὀββου! Ἡ πατρίς τῆς συνταγματικῆς πολιτείας, ἐλευθερίας, ἐνομιμίας ὁπαδὸς τοῦ πατριάρχου τοῦ ἀπολυτισμοῦ! . . . Εἶχε δίκαιον ὁ συγγραφεὺς νὰ λέγῃ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ, ὅτι παρέχει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ πρωτόλεια ἀγνώστου τινός εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον ἐπιστήμης.

Ἐν κεφαλαίῳ τρίτῳ τοῦ πρώτου βιβλίου ἐξετάζεται τὸ σπουδαιότατον τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας ζήτημα, καὶ δίδεται ὁ δριτμὸς τοῦ ἔθνους. « Ἐθνος », λέγει ἐν σελ. 46—47, « ὀνομάζομεν τὴν ὀμίαν κοινωνίας τινός, ἣτις, κοινὴν ἔχουσα τὴν κυριαρχίαν, εἰς κοινούς ἑαυτὴν ὑποβάλλει νόμους, τὸ εἶ ζῆν προκαιρουμένη, καὶ δέχεται νὰ διευθύνεται ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς κυβερνήτας ». Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ συγγραφεὺς, δεσαρραστηθεὶς ἀπὸ τὸν ῥήτραν αὐτοῦ ταύτην (διότι ὀνομάζει συνήθως τὰς δόξας αὐτοῦ ῥήτρας, ἕπερ ἐστὶ χρῆσμος,) ἐν σελ. 49, δογματίζει, ὅτι ἔθνος εἶναι ὁ συναγελασμὸς πολλῶν οἰκογενειῶν, ὥστε ὁ ἐν Τουρκίᾳ συναγελασμὸς πολλῶν Τουρκικῶν, Ἑλληνικῶν, Σλαυικῶν, Ἀλβανικῶν, Βλαχικῶν καὶ ἄλλων οἰκογενειῶν ἀποτελεῖ ἔθνος. Τοῦ δὲ περὶ κυριαρχίας ζήτηματος ἐπιλαμβανόμενος, ἀποκρούει εὐλόγως τὴν τοῦ

θείου δικαίου καλουμένην κυριαρχίαν, ἤτοι τὸ δόγμα τῶν ἰσχυριζομένων, ὅτι ὁ ἡγεμὼν εἶναι ὀφείλει τοῦ Θεοῦ τοποτηρητής, παρ' αὐτοῦ καὶ μόνου ἔχων τὸ δικαίωμα τῆς κυριαρχίας· ἀποκρούει εὐλόγως ἐπίσης τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἰσχυροτέρου· ἀποδοκιμάζει προσέτι τὴν τε γνῶμην τὴν πρεσβεύουσαν, ὅτι μόνον ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τὸ δίκαιον πρέπει νὰ κυριαρχῶσι, τὴν τε γνῶμην τὴν δοξάζουσαν, ὅτι ἡ ἐθνικὴ κυριαρχία διαδηλοῦται διὰ τῆς κοινῆς τοῦ βασιλέως καὶ τῶν δύο βουλῶν συμ- πράξεως· ἀπλάζεται δὲ ἀξίωμα τι λέγον, ὅτι ἡ κυριαρχία σύγκειται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἀτομικῶν θελήσεων, καὶ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἀτομικῶν ἐνεργειῶν, ἐξ ὧν σχηματίζεται ἡ δημοσιὰ τοῦ κράτους· θέλησις.

Μὴ νομίσῃ δὲ τις ὅτι τὸ σύνολον τοῦτο τῶν ἀτομικῶν θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν περιλαμβάνει μόνους τοὺς πολίτας, ἤτοι τὰ μέλη τῆς κοινῆς τὰ ἔχοντα πλήρη τὰ πολιτικὰ αἰτῶν δικαιώματα ὄχι! Ἡ δὴ δημοσιὰ, ἥτις καὶ ἐκ μόνου τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν συγκειμένη, δὲν ἴσθαι μικρά, περιλαμβάνει, κατὰ τὴν προκειμένην πραγματείαν, καὶ ἄλλα πολυάριθμα στοιχεῖα, ὡς καταφαίνεται ἀπὸ τῆς σελ. 52, ἐν ἣ ἔξεταζομένου πῶς διαδηλοῦται ἡ κυριαρχία, διδακόμεθα, ὅτι δὲν διαδηλοῦται διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων, « διότι καὶ τούτους οἱ ἐκλογεῖς μόνον ἐκλέγουσιν, ὅσον δὲ μέγας καὶ πολυάριθμος ἀντὶ τῶν ἐκλογέων σύλλογος, δὲν δύναται νὰ συμπεριλάβῃ ὅλην τὴν ἔθνον. » Ἡ κυριαρχία ἀρα ἐνυπάρχει ὄχι μόνον εἰς τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γυναικας, καὶ εἰς τοὺς παῖδας, καὶ εἰς τοὺς θλάκας, καὶ εἰς τοὺς παράφρονας, καὶ εἰς τοὺς κακούργους, καὶ εἰς ὅλους ἐν γένει ὅσους δὲν δύναται νὰ συμπεριλάβῃ ὁ τῶν ἐκλογέων σύλλογος. Δὲν παίζομεν δὲ, ἀλλ' ἰδοὺ αὐτολεξεῖ ἀντιγράφομεν τὴν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ γενομένην τῆς γνώμης ἐκείνης ἀνάπτυξιν, ἐν ἣ ἐλησημόνηται νὰ μνημονοῦσθαι τῶν βλακῶν, τῶν παραφρόνων καὶ τῶν κακούργων, φητικῶς ὁμῶς περιέλαβε τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας.

« Ἡ κυριαρχία, λέγει, διαδηλοῦται, ὅταν ἐν ἔθνος τρέχη περὶ τὸν σταυρὸν ὃν ἐπέθετο, ἐπὶ τοῦ βεβήχου τῶν Καλαβρῶτων, εἰς Γερμανίαν (ἐνοεῖται ὁ αἰετὸς μνηστος Μητροπολίτης Πατρῶν καὶ ὄχι Πρωτός τις ἢ Αὐστριακός), ὅταν ἐν ἔθνος συντάσσεται ὑπὸ ἓνα Γουλιέλμον Γέλλον κατὰ τῆς τυραννίας, ὅταν ἡ σάλπιγξ ἐνὸς Ὑψηλάντου ἠγῆ τερπνῶς εἰς τὰς ἀκοὰς του, ὅταν αἱ σύζυγοι δπλίζωσι τοὺς σύζυγους τῶν, ὅταν αἱ νέαι ἐναρρύνωσι τοὺς μελλονύμους τῶν, ὅταν αἱ μητέρες διδάσκωσι τὰ τέκνα των πῶς νὰ ἐκδικηθῶσι τὸ τῆς μεγάλης μητρὸς, τῆς πατρίδος, δουλικὸν αἶμα, ὅταν πρῶτα τῶν βρεφῶν φελίσματα, τὰ ἐπιπύματα εἰς τῶν ἡρώων τῆς πατρίδος ἄρματα. Ἰδοὺ πότε διαδηλοῦται ἡ ἐθνικὴ κυριαρχία, ἰδοὺ πῶς ἐνεργεῖ » σελ. 52. . . . Καὶ κατωτέρω. « Ὅταν ἔλθῃ ἡ φοβερὰ τῆς ἐγέρσεως των (τῶν ἔθνων) ὥρα, ὑπερκορυφώσεως τῆς ἀδικίας, καὶ αὐθαιδέτερον τῆς τυραννίας ἄρα τὴν κεφαλὴν, τότε καταπλήττεται ὁ κόσμος διὰ τὸ μέγεθος τῶν πράξεων αὐτῶν, τότε ἡ οἰκουμένη σάμπασα ἐπιπυρεῖ εἰς τὰς νίκας των. Ὁ πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην

ἀντιλέγων Ἑλλην βαλέτω μέλαινα κατὰ τοῦ συναγματικοῦ πολιτεύματός του ψῆφον, καὶ καταρασθῆτω τὴν ἐνδοξον τῆς πατρίδος του ἔγερσιν κατὰ τὸ 1821 » σελ. 53. . . . Καὶ ἐτι κατωτέρω. « Νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ τὴν ἀγρυπνίαν ταύτην τοῦ ἔθνους φρουρὰν προκαλεῖ τὸ 107 τοῦ ἡμετέρου συναγματος ἄρθρον, διότι ἄλλως οὐδεὶς μὴ καὶ ἡμεῖς ἠΐτιον ἔχει ἔνοιαν αἱ λέξεις αὐτοῦ· ἡ τήρησις τοῦ παρόντος συναγματος ἀμειροῦται εἰς τὴν πατριωτικὴν τῶν Ἑλλήνων. » σελ. 57. Ἐν σελίδι δὲ 212 ὀρίζεται καὶ ἡ διαδικασίαν τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 107 τοῦ συναγματος ἀδιαλείπτως ἐγκυμονούσης ἐπαναστάσεως. « Τοιαύτης δὲ συμβάσεως παρανομίαι, τὸ ἔθνος θέλει κάμει τῶν ἡπίων (μὲ δατεῖαν μέσων χρῆσιν πρὶν ἢ προσφύγει (ἐν τῇ ὀριστικῇ ἐργασίᾳ) εἰς τὸ 107 τοῦ συναγματος ἄρθρον ἡπια (πάλιν μὲ δατεῖαν) μετὰ λογίζοντα, α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω, ὡς ἀποφύγει τῆς τοῦ ἔθνους δυταναρχεῖται, β, ἢ δι' ἀναφορῶν ἐπίκλησις πρὸς τὸν βασιλέα, γ, δ, ἀμφοτέρω ταῦτα ἀτελεσφόρητο ἔμειναν, ἢ ἀνεπίσημοι τῶν φέρων. . . . Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τυτατικὰ μέτρα, ἀν δὲ κατ' αὐτῶν ἐπιτελεθῇ ἡ βία, βίαν κατὰ βίας δικαιοῦται καὶ τὸ ἔθνος ν' ἀντιτεξῆ κλπ. » κλπ. »

Κατὰ τὸν συγγραφέα λοιπὸν, ἡ κυριαρχία ἔστι ἡ ὑπερτάτη κοινῶν ἰσχύς, τὸ δικαίωμα τοιούτου τοῦ βουλεύσθαι καὶ ἐπιτάττειν, καὶ τὰ πρὸς τὸ ὑπακούεσθαι μέσα (σελ. 41). Ἐνυπάρχει εἰς τὸν σύλλογον ὅλων τῶν ἀτομικῶν θελήσεων, καὶ αὐτῶν, δηλαδὴ, ἐκείνων ὅσοι δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκλογέων· ὁ δὲ παράδοξος αὐτὸς σύλλογος, ἐν ᾧ καὶ γενικῆς ψηφοφορίας ἐπικρατούσης, καὶ οὐδὲν ἄλλου παρὰ τὴν ἐνηλικιότητα καὶ τὴν ἐχεφροσύνην ὅρου μὴ ἀπαιτούμενου ἀπὸ τὸν ἐκλογέα, αἱ κυρῶς πολιταί μειονοψηροῦσι, διότι μόνον αἱ γυναῖκες ἀποτελοῦσιν ἤδη τὸ ἡμισυ τῶν κατοίκων πάσης χώρας, ὁ παράδοξος, λέγομεν, αὐτὸς ὁ σύλλογος, ὅσοι οὐδὲ βουλευτὴν, οὐδὲ δήμαρχον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέτῃ, εἶναι ὁ μὴ ὁ θεματοφύλαξ τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ συναγματος καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ ἀν καλῶς ἢ κακῶς, ἐνόμως ἢ ἀνόμως βαίνωσι τὰ τῆς πολιτείας πράγματα· ἐὰν δὲ, ἐν τῇ συνέσει αὐτοῦ, εὐρηθῇ ὑπερκορυφώθῃ ἡ ἀδικία καὶ ὅτι αὐθαιδέτερον ἢ τυραννία ἦεν τὴν κεφαλὴν, πρῶτον μὲν γράφει μερικὰ ἄρθρα εἰς τὰς ἐφημερίδας· καὶ μὴ εἰτακουθῆις, ὑποβάλλει μερικὰς ἀναφορὰς εἰς τὸν βασιλέα· μὴ πεισθέντος δὲ καὶ τούτου περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ὑποβαλλομένων ἀξιώσεων, οὐ σύλλογος τῶν ἀνδρῶν, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων ἀρπάζει ἀπὸ τῆς ὀπλιθῆκης του τὸ ἄρθρον 107 τοῦ συναγματος καὶ, σφεδονίαις αὐτῶν κατὰ τῶν καθεστώτων, ἐκπλήττει τὸν κόσμον διὰ τὸ μέγεθος τῶν πράξεων του!!!

Τὸ Κεφάλαιον Δ. ἐπιγράφεται ὀρισμὸς καὶ διαίρεσις τοῦ δικαίου. Θεθέντος δὲ τοῦ ζητήματος· τί ἐστὶ δίκαιον καὶ ἑαυτοῦ καὶ ἀπολύτως θεωρούμενον; παρατίθεται πρὸ πάντων γνῶμη τις τοῦ Καντίου λέγουσα, ὅτι περὶ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου ὁ νομομαθὴς, ὅσοι δὲ, οἶλε νὰ περιέσῃ εἰς ταυτολο-

γίαν, δὲν ἐπιχειρεῖ δὲ νὰ δώσῃ γενικὸν τινα αὐτοῦ ὄρισμόν, οὐδὲ θέλει νὰ παραπέμψῃ εἰς τὴν θετικὴν νομοθεσίαν ἔθνους τινός, δύναται νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν αὐτὴν ἀμηχανίαν εἰς τὴν ἐμβάλλει τὸν λογικὸν ἢ πολὺκροτος πρότασις τί ἐστὶν ἀλήθεια. Πρὶν προχωρήσωμεν παρατηροῦμεν, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ἡμετέρα μεταφράσις, ἐν δὲ τῇ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως διδομένη λέγει περὶ τὸ ἐπίθετον πολὺκροτος, τὸ ὁποῖον, ὑπάρχον ἐν τῷ Γερμανικῷ κειμένῳ, κατ' ἀπλήν βεβαίως συγχυρίαν παρελήφθη καὶ ὑπὸ τοῦ Γάλλου μεταφραστοῦ Τισσότου. Προσέχουσιν, πρὸ τελευταίου μέρους τῆς φράσεως ἐστράφη εὐτως ὑπὸ τοῦ συγγραφέως· εἶναι κατάλληλον (τὸ ζήτημα) νὰ συγχύσῃ κτ.λπ. Ὁ Κάντιος λέγει δύναται νὰ συγχύσῃ· ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἐθεώρησεν εὐλογον νὰ προτιμήσῃ τὴν στροφὴν τοῦ Γάλλου μεταφραστοῦ· est propre a embarrasser. Τελευταῖον, ὁ Γερμ. νὸς ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς φράσεως τοῦ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ζήτημα, ἐν τῷ τέλει δὲ, πρὸ τοῦ τί ἐστὶν ἀλήθεια, τὴν λέξιν πρότασις, ὁ δὲ Γάλλος εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις ἐνόμισε καλὸν νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λέξιν ζήτημα· καὶ ἡ αὕτη σύμπτωσις παρατηρεῖται εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως. Ἀλλ' ὅπως δὴποτε, μετὰ τὴν παράθεσιν ἐκείνην, ἀνακράζει· περιεργος ἢ τσαούτη τοῦ μεγάλου τούτου φιλοσόφου ἀπορία! Εἶναι ὁμοίως πρόδηλον, ὅτι ὁ Κάντιος δὲν ἠπόησε περὶ τὸν ὄρισμόν τοῦ δικαίου, τὸν ὁποῖον καὶ δίδει μικρὸν κατωτέρω, εἶπε δ' ἐξεναντίας, ὅτι εἰς ἀμηχανίαν θέλει περιέλθῃ ὁ νομομαθὴς· ἐὰν δὲν δώσῃ γενικὸν αὐτοῦ ὄρισμόν. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ὀρθότατα ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος, καὶ ὡς· ἂν εἰ προαισθανόμενος τί θέλει συμβῆ εἰς τὴν προκειμένην συγγραφὴν ἔγραφε τὴν περικοπὴν ἐκείνην. Διότι ὁ ἀναγνώστης, διεξιθὼν τέσσαρας σελίδας ἀφιερωμένας εἰς τὸν ὄρισμόν τοῦ δικαίου, εἰς μεγάλην ἐμπλέκεται ἀπορίαν, οὐδεμίαν λαμβάνων ἐνοιαν τοῦ τί ἐστὶ δικαίον ἀπολύτως θεωρούμενον ὅχι ὅτι δὲν δίδεται ὄρισμός τις αὐτοῦ, ἐξεναντίας ἂν τί ἐνός, εἰς ὃν ἤθελεν εὐχαριστηθῆ ὁ Κάντιος, δίδονται πολλοί· ἀλλ' ἅπαντες οἱ ὄρισμοὶ οὗτοι εἶναι τωόντι τῶν ὄρισμῶν τὰ πρωτόλεια.

Ὁρισμὸς πρῶτος. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Ὄν, τοῦ του ἐνεκα Δικαίον ἐστὶ τὸ ὄν (σελ. 70). Πρὸς αὐτὸ δεῖξιν δὲ ὅτι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοιαύτην εἶχον περὶ δικαίου γνώμην, παρατίθεται χωρίον τοῦ Πρόκλου, λέγον· μὴ θεωρητέον τί γίνεται ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ γένηται.

Ὁρισμὸς δεύτερος. Ἐν τῇ ἐπομένῃ ἀμέσως σελίδι (71), ὁ συγγραφεὺς, αἰσθανόμενος φαίνεται τύψιν τινα συνειδότητος περὶ τῆς ἀξίας τοῦ πρώτου ἐκείνου ὄρισμοῦ, ἐπιφέρει· «περιεργότατον ἤθελεν εἶσθαι ν' ἀναζητήσωμεν παρὰ τοῖς Γερμανοῖς τὴν τοῦ ἀπολύτου δικαίου φύσιν, ἀλλὰ προτιμῶμεν νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Λερμινιέρου καὶ τοῦ Ἀρενσίου» ὅπερ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει βέβαια εἰμὴ ὅτι δικαίον ἐστὶ τὸ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Λερμινιέρου καὶ τοῦ Ἀρενσίου ὀριζόμενον δικαίον. Ἐν ἤτον ὁμοίως ἀπλούστερον, ἀντὶ νὰ βασιάνῃ τοῦ ἀναγνώστου τοῦ δι' ἰδίων γραφοειδῶν ὄρισμῶν καὶ διὰ παραπομπῶν

δυσευρέτων, νὰ μεταφράσῃ τὸν σύντομον καὶ εὐκρινῆ ὑπὸ τοῦ Ἀρενσίου, ἐν τῷ § 3 τοῦ Κεφ. Ι' τῆς περὶ φυσικοῦ δικαίου πραγματείας του, διδομένον ὄρισμόν·

Ὁρισμὸς τρίτος. Ἐν τῇ κατὰ πόδας σελίδι (72) ἐπιφέρεται ἕτερος τοῦ δικαίου χαρακτηρισμὸς, ἀπὸ τῆς Μαθηματικῆς ἐπιστήμης λαμβανόμενος. Δικαίον, λέγει, εἶναι τὸ ἴσον, τὸ εὐθὺ, εἶναι ἡ μεταξὺ δύο ἀτόμων εὐθεῖα γραμμὴ. Ἀλλὰ τοῦτο ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν ταυτολογίαν τὴν ἐροβεῖτο ὁ Κάντιος, διότι τὸ λέγειν, δικαίον εἶναι τὸ ἴσον καὶ τὸ εὐθὺ, εἶναι τὸ αὐτὸ σχεδὸν καὶ τὸ λέγειν, δικαίον εἶναι τὸ δικαίον.

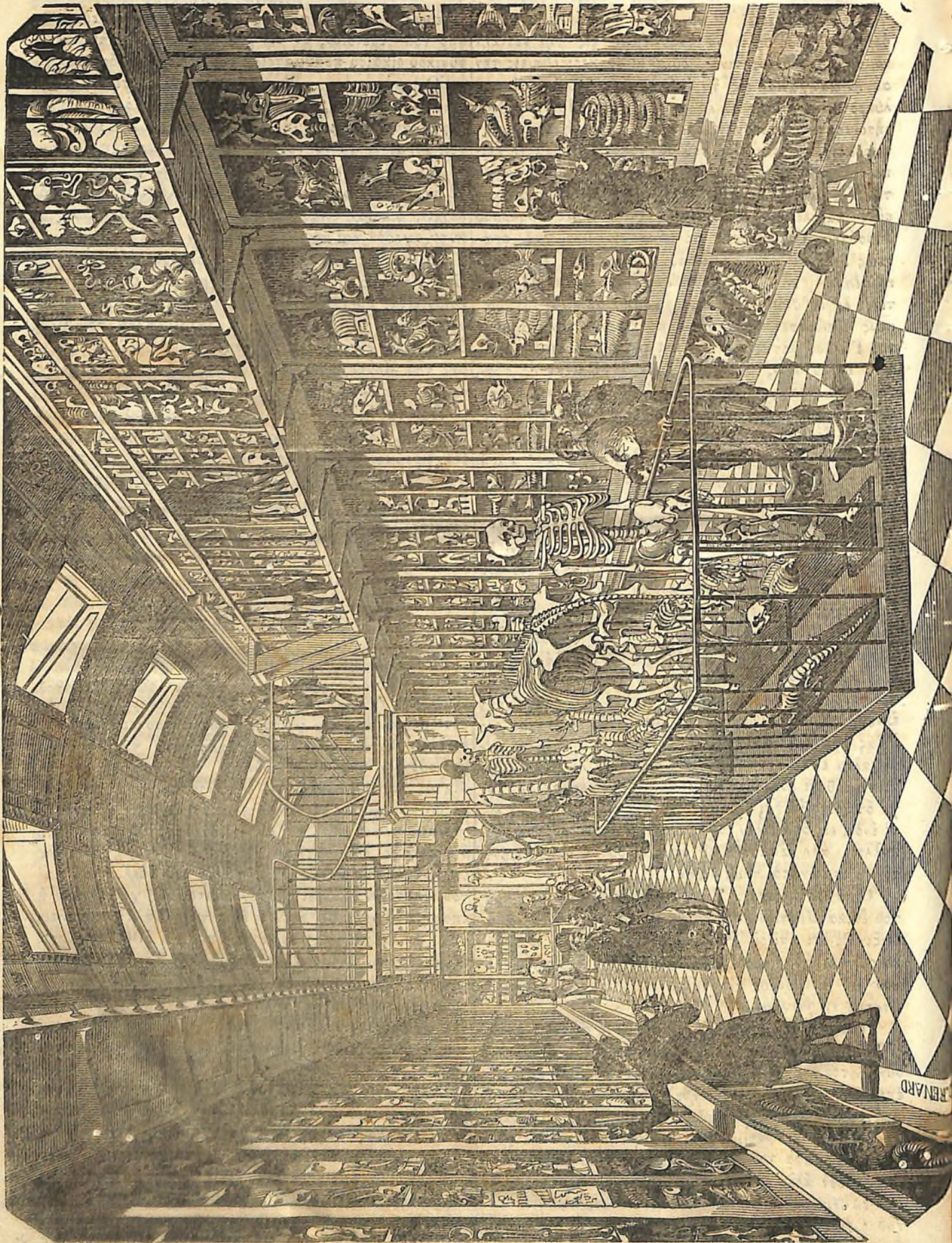
Ὁρισμὸς τέταρτος. Ἐν τῇ ἀκολούθῳ πάλιν σελίδι, (73) νέαν τὸ δικαίον λαμβάνει μορφήν· ἐνταῦθα, δικαίον εἶναι ἡ σχέση τῶν σχέσεων. Πρὸς κύρωσιν δὲ τοῦ λόγου, παρατίθεται τὸ Κεφάλαιον Ι' τοῦ Βιβλίου Α' τῆς περὶ πνεύματος τῶν Νόμων συγγραφῆς τοῦ Μοντεσκίου, ὅστις ὁμοίως οὐδέποτε, ἄπαγε!, ἐξέφερε τοιοῦτον ἐπιστημονικὸν σολοικισμόν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Α' βιβλίου ἰδίως τοῦ παρόντος Τόμου, τοῦ καὶ εἰσαγωγικοῦ· προσεχῶς δ' ἐπιχειροῦμεν τὴν ἐξέτασιν τοῦ Β' βιβλίου, τοῦ πραγματευομένου περὶ τῆς νομοτελεστικῆς ἐξουσίας, περὶ τοῦ Βασιλέως, περὶ τῆς Βουλῆς καὶ περὶ τῆς Γερουσίας.

ΙΑΤΡΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ.

Μία τῶν λαμπροτέρων καὶ τῶν χρησιμωτέρων ἐπιστημονικῶν συλλογῶν ἐν Παρισίοις εἶναι ἡ τοῦ μουσείου τῆς ἱατρικῆς σχολῆς. Αὕτη περιλαμβάνει πρῶτον μέγαν ἀριθμὸν χειρουργικῶν παρασκευασμάτων, ἐντελῶν ἔργων ὅλων τῶν μεγαλητέρων τῆς Γαλλίας χειρουργῶν, ὅσοι ἐπαίδευσθησαν ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ. Ἐκτὸς τούτων περιέχει ἐξάισιον συλλογὴν ἀνδρείων καὶ μελῶν κηροπλάστων, ἅτινα εἰσὶν ἀριστουργήματα πλαστικῆς, καὶ ἐφ' ὧν δύναται νὰ σπουδάζῃ ὁ φοιτητὴς τὰ μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης μηχανῆς ὡς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πτώματος, χωρὶς τοῦ βδελυγμοῦ καὶ τοῦ οἴκτου ὃν ἐμπνέει εἰς τὸν πρωτομαθὴ χειρουργὸν ἡ ἐπαφή τοῦ νεκροῦ, πρὶν ἢ εἶς τραχύνη τὴν αἰσθησίν του. Ἄλλη αἴθουσα περιέχει ὑπὲρ τὰ 700 δείγματα θεραπευτικῶν ὕλων, ἄλλη πλουσιώτατον μουσεῖον τῆς φυσικῆς, καὶ ἄλλη, μία τῶν περιεργωτάτων, εἶναι ἡ τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων, ἐν ἧ εἰσὶ κατατεθειμένα ὅλα τὰ ἐφευρεθέντα ποτὲ παρὰ τοῖς νέοις καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, παρὰ τοῖς περρωτισμένοις ὡς καὶ παρὰ τοῖς βαρβάρους.

Ἄλλ' ὅλων τῶν μερῶν τοῦ Μουσείου τούτου τὸ ἀξιολογώτερον εἶναι ἀναμφισβητήτως τὸ ἐνταῦθα παριστώμενον τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας, περιέχον ἢ ἐν πρωτοτύποις παρασκευαῖς, ἢ ἐν σκελετοῖς, ἢ ἐν κηροπλάστοις ὁμοιώματι, πλήρεις ἀντιπαρατεθειμένας σειρὰς τῶν διαφορῶν μελῶν οὐ μόνον ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ πολλῶν τῶν ζώων, τῶν πτηνῶν, τῶν ἰχθύων εἰς τοὺς διαφορῶν βαθμοὺς τῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως. Ὡς κορωνίς δὲ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ὀργανικῆς ἀλύσεως

Ἱατρικὸν Μοισεῖον.

εὐφυῶς ἀνηγέρθη εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην ἐκμα-
 γειὸν τοῦ Βελβεδερίου Ἀπόλλωνος, τῆς ἐντελεστάτης
 μορφῆς τοῦ ἐντελεστάτου πλάσματος! Ὅταν ὁ ἀγα-
 θὸς καὶ ἀκράτος φίλος μου Γούδας, ὡς διὰ τῶν
 ἀρίστων μεταφράσεων του ἐξενάγησε τὴν σπουδάζουσαν
 Ἑλληνικὴν νεολαίαν εἰς τῶν Εὐρωπαϊῶν τοὺς ἰατρικοὺς
 θησαυροὺς, ξεναγῶν καὶ ἐμὲ εἰς τὸ κρεουργεῖον τοῦ-
 το τῆς ἐπιστήμης, μοὶ ἐδείκνυεν ἀλληλοδιαδόχως τὰς
 βαθμίδας δι' ὧν διήλθεν ἡ φύσις ὅπως φθάσῃ μέχρι
 τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐβλεπον τὸν ἐγκέφαλον, τὴν καρ-
 δίαν, τὰ κυριώτερα μέλη, τὴν ὅλην οἰκονομίαν, ἀνε-
 παισθῆτως σχεδὸν μεταβαλλομένην, καὶ δι' ἀδιορά-
 των πολλάκις ἀλλοιώσεων μεταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ ἀ-
 τελοῦς εἰς τὸ ἐντελέστερον, ἀπὸ τοῦ ἐρπετοῦ εἰς τὸ
 νηκτόν, ἀπ' ἐκείνου εἰς τὸ πετεινόν, ἀπὸ τοῦ πετει-
 νοῦ εἰς τὸ κτήνος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον,
 ἀνεκάλυπτον μετ' ἐκπλήξεως πόσον ὀλίγον ἀπέχει τὸ
 ὑπερήφανον ἡμῶν γένος τῶν ἄλλων συνοίκων αὐτοῦ
 ἐπὶ γῆς, καὶ ὅτι ἀρκεῖ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τῆς καμ-
 πῆς ἢ τοῦ μήκου μιᾶς γραμμῆς, τῆς δεξυτήτος
 ἢ ἀμβλύτητος μιᾶς γωνίας, ὅπως ὁ ἄνθρωπος γίνη-
 πίθηξ, καὶ βαθμηδὸν καταβῇ τὴν κλίμακα τῶν πλα-
 σμάτων, μέχρι τῆς ἐντελεστάτης αὐτῆς βαθμίδος,
 καὶ ἡσθάνομην ταπεινουμένην τὴν ἀνθρωπίνην ὄφρυν
 μου. Ἀλλὰ πάλιν ἐμβλέπων εἰς τὰ θαύματα τῆς με-
 γαλοουργίας ὅσα ὀφείλονται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διά-
 νοίαν, ἐνόουν ὅτι ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου
 καὶ τῶν ἐπιλοίπων πλασμάτων εἶναι ἀχανής, καὶ ἐ-
 πομένως ἀνεξάρτητος τῆς ὕλης, ἥτις εἶναι τόσοσὺν
 εἰς ὅλα, καὶ ἡ ἰδέα αὐτῆς ἐξύψου τὸν νοῦν μου, καὶ τὸν ἐ-
 πλήρου δικαίας ὑπερηφανείας, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐπλεεν
 εἰς ἀπέραντον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν πλάστην, διότι
 ἡσθάνετο ὅτι ἐντὸς τοῦ βαναύσου τῆς ὕλης σκηνώμα-
 τος κατοικεῖ αὐτὴ, ἀπόρροια τῆς ἀθανάτου οὐσίας.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

ΣΙΜΟΝΙΔΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ.

Ἡ Πανδώρα ἐν τῷ 1Α'. φυλλαδίῳ σελ. 263 ἐξ-
 ἔδωκε τὸ προοίμιον ὅπερ ἐγράφη ὅπως συνοδεύσῃ
 τινὰς παρατηρήσεις ἐμὰς περὶ τοῦ ἀνωθι ἀντικειμένου,
 ἀπευθυνθείσας ἄλλοτε πρὸς τὸν Κ. ἐκδότην τῆς Εὐ-
 τέρπης· καλῶς δὲ ποιούσα παρέλιπε τὰς παρατηρή-
 σεis ἐκείνας, διότι μετὰ τὴν τόσοσὺν ἐμβριθῶς καὶ ἀ-
 ξιοπρεπῶς αὐστηράν, τόσοσὺν σεμνολόγως σωφρονιστι-
 κὴν ἐκείνην ἐπιστολὴν τοῦ Πρυτάνεως τῶν ἡμετέρων
 φιλολόγων Κ. Μουστοξύδου, πᾶσα ἄλλη κρίσις ἀπέ-
 θαινε περιττή, καὶ εὐλόγως ἐπροσδόκα πᾶς τις ὅτι
 τὸ δίκαιον τοῦτο πάθημα ἤθελε τέλος χρησιμεύσει εἰς
 μάθημα. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν, ἡ ἐλπίς ὅτι ἐκόπα-
 σε τὸ κακὸν ἐψεύσθη καὶ αὖθις, καὶ μετὰ θλίψεως
 ἴδομεν ἐφημερίδα σοβαράν, καὶ εἰς φωτισμὸν τῶν ὁμο-
 γενῶν συντελοῦσαν, τὸν Τηλέγραφον τοῦ Βοσπόρου,
 πεισθεῖσαν νὰ δεχθῇ εἰς τὸ φύλλον τῆς τῆς 20 Ἰαν-
 νουαρίου 1851, ἂν καὶ μετ' ἐμφρόνων ἐπιφυλάξεων,
 τὰ περὶ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ Ὀβελίσκου ἐκείνου, κορυφοῦν

τα ἴσους τὴν ὕβριν πρὸς τὸ πανελλήμιον, εἰς ὃ ὑπο-
 τίθεται ἀμάθεια τόσοσὺν παχυλὴ καὶ τόσοσὺν καταγέλα-
 στος, ὥστε ν' ἀπατηθῇ ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τ' ἀ-
 ξιοποίηνα ἐκείνα τερατεῦματα. Διὰ τοῦτο ἀποφασίζω
 καὶ πάλιν νὰ δημοσιεύσω τὰς παρατηρήσεις μου, ὡς
 ἀπέσπυρα δις, ὡς ἀφορώσας ἀντικείμενον ἀνάξιον πά-
 σης συζητήσεως· τὰ δὲ περὶ τοῦ Ὀβελίσκου θέλω
 προσθέσει εἰς τὸ τέλος αὐτῶν.

A. P. Ραγκαβῆς.

(Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1Α'. σελ 263 τῆς Πανδώρας
 προεκδοθὲν προοίμιον.)

Πρὸ ἐνός ἔτους περίπου ἀπαντῶν εἰς ἐρώτησιν τοῦ
 Κ. Διευθυντοῦ τῆς Εὐτέρπης, εἶχον γράψῃ τὰς ἐπο-
 μένας σημειώσεις. Οὐδένα ὁμῶς ἔκτοτε ἀκούσας λό-
 γον γινόμενον πλέον περὶ τῶν πολυκρύβτων χειρογρά-
 φων, περὶ ὧν αὐταὶ πραγματεύονται, εἶχον ὑπολάβει
 ὅτι εὐτυχῶς δι' αὐτὰ ἐλητημονήθησαν, καὶ ὅτι ὄψια
 αἰδῶς τ' ἀπεσιώπητε διὰ πάντοτε. Ἀλλὰ παρ' ἐλπί-
 δα βλέπων ἐν ἔτει 1850 ἀλόγη ἐκδιδόμενα τὰ Γεω-
 γραφικὰ τε καὶ Νομικὰ τοῦ ΒΥΛΓΥΡΟΥ, καὶ ἐπα-
 ναλαμβανόμενον ἐν αὐτοῖς τὸν διςτυχεῖτον περὶ τῆς
 γνησιότητος τῶν λοιπῶν, ἧς ἀπόδειξις προτείνεται
 αὖθις ἢ σιωπῇ τῶν λογίων, νομίζω ὅτι, ὅσον καὶ
 ἂν τὸ ἀντικείμενον φαίνεται ἀνάξιον πάσης ἐμβριθοῦς
 συζητήσεως, πρέπει ὁμῶς ἅπαξ νὰ παύσῃ τὸ σκάνδα-
 λον, καὶ ἕκαστος τὸ ἐφ' ἑαυτῷ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν Ἑλλά-
 δα ἀποινὴ περιῦβριζομένην. Διὰ τοῦτο δημοσιεύω τὰς
 παλαιὰς ἐκείνας σημειώσεις, ὀλίγας ἐκ πολλῶν, ἀλλὰ
 καὶ ταύτας πολλὰς διὰ τὴν ὑπομονὴν τῶν ἀναγνω-
 στῶν, κρίνων περιττόν νὰ ἐξογκώσω αὐτάς καὶ διὰ πε-
 ρικοπῶν ἐκ τοῦ νέου Εὐτέρπου, ὅστις ἐξῆλθεν ἐντελῶς
 ἀπὸ τὸ αὐτὸ σχολεῖον ὄλων τῶν ἄλλων. Καὶ αἰσθάνομαι
 μὲν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιγράψω τὰς ἐπομένας
 παρατηρήσεις διὰ τοῦ σεμνοῦ ὀνόματος φιλολογικὰ,
 ἀλλ' ὁμολογῶ συγχρόνως ὅτι δὲν εἶχον ἢ μᾶλλον δὲν
 ἤθελον νὰ μεταχειρισθῶ τὸ κατάλληλον.

Πρὸς τὸν Κ. Διευθυντὴν τῆς Εὐτέρπης.

Μὲ εἰδοποιεῖτε, Κύριε Διευθυντά, ὅτι ὁ ἐκδότης
 τῆς Συμμαχίας σᾶς ἐπεμφε τὸ βιβλίον του, ἀπαιτῶν
 νὰ τὸ προκηρύξητε διὰ τῆς Εὐτέρπης, καὶ ἀμαρβάλ-
 λων περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ βιβλίου τούτου μ' ἐρω-
 τᾶτε τὴν γνώμην μου. Σᾶς εἶπα καὶ προφορικῶς ἤδη
 ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ τελευταῖος εἰς ὃ ἐπρεπε νὰ διευθυνθῆτε,
 ὁ ἀκαταλληλότερος διὰ τὴν τοιαύτην κρίσιν. Ὁ ἐκ-
 δότης τοῦ ἀλλοκότου τούτου βιβλίου, ἔχει, ὡς ἤκουσα
 καὶ ἀνέγνω, εἰς τὴν κατοχὴν του καὶ ἄλλα οὐχ ἥτ-
 τον ἀλλόκοτα χειρόγραφα, καὶ φρονῶ ὅτι περὶ τῆς ἀ-
 ξίας ἐνός ἐξ αὐτῶν δύναται ἐκεῖνος μάλιστα νὰ κρίνῃ,
 ὅστις τὰ ἐγνώρισεν ὅλα. Ἐπειδὴ ὁμῶς οὔτε τῶν ἐπι-
 τροπῶν αἴτινες ἐπιστήμως ἐκλήθησαν νὰ ἐξετάσωσιν
 αὐτὰ ἀπετέλεσα ποτὲ μέρος, οὔτε κἂν συνέπεσε νὰ ἰδῶ
 εἰμὴ ἐν μόνον ἐξ αὐτῶν, καὶ τοῦτο ἐπ' ὀλίγας στιγ-
 μὰς, διὰ τοῦτο παρεδέχθη ἀνεξετάστως τὴν γνώμην
 ἣν ἤκουσα ἐκ στόματος πολλῶν τῶν πεπαιδευμένων
 μελῶν τῶν ἐπιτροπῶν, ὅτι δηλαδὴ τὰ χειρόγραφα ὅλα

ταῦτα εἶναι νόθα, ἀνεπιτηδεύως καὶ ἀμαθῶς πεπλασμένα, καὶ ἐνόμιζον ὅτι μετὰ τὴν γνωμοδότησιν ταύτην ἔπαυσε πᾶς πλέον λόγος περὶ αὐτῶν.

Ἄλλ' ἀφοῦ ἐπαναλαμβάνων μοι γράφετε, ὅτι ὁ ἐκδότης αὐτῶν ἰσχυρίζεται πάντοτε ὑπὲρ τῆς αὐτῶν γνησιότητος, ἰδίως ἐγκουχόμενος εἰς τὸ ὅτι οὐδὲν κατ' αὐτῶν ἐπισήμως καὶ σπουδαίως ἐδημοσιεύθη, καὶ ἐπιμένετε ἀπαιτῶν τὴν κρίσιν μου, ἐγὼ μὲν ἀγνοῶ τὴν αἰτίαν τῆς σιωπῆς τῶν πεπαιδευμένων ὅσοι τὰ ἐξέτασαν, γνωρίζων δὲ ὅτι αὐτὴ δὲν αἰνίττεται ἐγκρίσιν καὶ συγκατάθεσιν πάντοτε, ἀλλὰ πολλάκις καὶ περιφρόνησιν, περιορίζουμαι εἰς τὸ νὰ σᾶς διακοινώσω ὅσας μόνον περὶ αὐτῶν ἔλαβον ἐντυπώσεις ἐκ τε τῆς δημοσιευθείσης Συμμάδος, καὶ ἐξ ὧν περὶ τῶν λοιπῶν ἀνέγνων εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ἄν δὲ καθὼς μὴ ἰδῶν ἀπατώμαι, ἄς ἐπανορθώσωσι τὴν γνώμην μου οἱ ἐξ αὐτοῦ αὐτὰ γνωρίζοντες.

A. Ἐῤῥεσις. Εἰς πὸν Αἰῶνα τῆς 1 Ἰανουαρίου 1849 ἀνέγνων ὅτι ὁ ἐκδότης τῆς Συμμάδος κέκτηται ἐκτὸς αὐτῆς τὰ χειρόγραφα τοῦ Παρσελίηου, τῆς Βυζαντινῆς, τοῦ Ἡσιόδου, τῆς Ἰλιάδος, τοῦ Ἀνακρέοντος, τοῦ Πυθαγόρου. Μετὰ ταῦτα ἴδομεν διὰ τῶν ἐφημερίδων ἐκδομένα τεμάχια τοῦ Εὐλύρου, καὶ τοῦ Λαστέρου, καὶ τοῦ Νεοκόμου, καὶ τῆς Πελασγικῆς ἱστορίας. Ὑπὸ πολλῶν δὲ ἀξιοπιστῶν (μεταξὺ ἄλλων ἐνθυμούμενος ἀναφέρω τὸν Κ. Γ. Μαυροκορδάτον καὶ τὸν Κ. Βίλιον) ἤκουσα ὅτι ὁ αὐτὸς ἐκδότης τῆς Συμμάδος, καθ' ἃ διετιγυρίζεται, ἔχει καὶ τὰ τοῦ Ἀριανῶ ἀπολεσθέντα βιβλία, καὶ Εὐριπίδου τραγωδίας ἀγνωστούς, καὶ κωμῶδίας Μαιάνδρου, καὶ παμποῖλα ἄλλα, ὧν ὁ κατάλογος ἐκάστου προύχωρει ὀγκούμενος. Καὶ εἰς τὸν ἀριθ. 504 τῆς Ἐλπίδος, ὁ Εὐθύρου λέγει: Καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ἄλλους ὁ Σιμωνίδης ἐκοινοποίησε πρός πολλῶν ἡμερῶν, καὶ ἐσχάτως ἔτι μοι ὁμολόγησεν ὅτι ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις εἶχε φυλάττομενα ἐν κρυπτῷ ὑπὲρ τὰ 150 ἑλληνικὰ παλαιὰ χειρόγραφα!! (αὐτὸ ἤδη ὁμολογῶ, Κ. Διευθυντά, ὅτι εἰς ἐμὲ ἐφάνη παράδοξον. Πρὸ αἰῶνων ἄνδρες σοφοὶ περιέρχονται τὸν κόσμον, καὶ ἀναδιδρῶντες βιβλιοθήκας καὶ μοναστήρια, εὐτυχεῖς λογίζονται ἂν ἀνακαλύψωσιν εὐρωπικῶν τὰ ἓνα σχολιαστὴν ἢ ἄσημον λεξικογράφον, καὶ ὁ εὐδαίμων οὗτος ἄνθρωπος ἀπόνως καὶ ἀδαπάνως διὰ μιᾶς εὐρίσκει ὅλην βιβλιοθήκην χειρογράφων ἀνεκτιμῆτων, ὅλην τὴν Καλλιφορνίαν τοῦ καθαρωτάτου τῆς ἀρχαίας φιλολογίας χρυσοῦ! Τὸ πρᾶγμα εἶναι: τόσον σπάνιον, τόσον ἀνήκουστον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας, ὥστε δικαιοῦμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν καὶ πῶς τοῦτο συνέβη, πῶς ἐταμίευεν ἢ ἀρχαιοῦς διὰ τὸν ἐκδότην τῆς Συμμάδος τοὺς θησαυροὺς τούτους;

Συνέβη μίαν ἡμέραν, ἀναβαίνων ἐκ Πειραιῶς, νὰ ἔχω συνοδοιπόρον τὸν ἐκδότην τοῦτον, χωρὶς ἄλλως νὰ τὸν γνωρίζω, ἐκτὸς ὅτι τὸν ἔβλεπον ἐνίοτε εἰς τὸ ἀναγνωστήριον τῆς βιβλιοθήκης ἀσχολούμενον εἰς ζωγραφικὴν. Ἰδοὺ ἡ ἱστορία ἢ μοι διηγήθη ἀπρόκλη-

τος. Εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶχε θεῖον, ὅστις τῷ εἶπε ὅτι ἐκεῖ πολλὰ εὐρίσκονται χειρογράφων κειμήλια. Ἐπιθυμήσας νὰ ἰδῆ αὐτὰ, ἀπεράσισε νὰ ὑποσκελίσῃ καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν τότε γραμματέα τοῦ Κοινοῦ, καὶ κατώρθωσε τοῦτο, κατηγορήσας αὐτὸν ὡς Καίριστήν. Μεταξὺ τῶν ὅσα παρέλαβε μετὰ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ γραμματέως, ἦν ἐν κιβώτιον εὐμέγεθες, ἐσφραγισμένον δι' ἑκατὸν σφραγίδων, καὶ περιέχον τὸν Τράγον, χειρόγραφον, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ θεῖου του, ἢ συλλογὴν χειρογράφων περιεργωτάτων. Ἐγκλεισθεὶς λοιπὸν δ' ἄνυκτος εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου ἦν τὸ κιβώτιον, ἔλαβεν ἐπὶ γύψου ἐκμαγεῖα τῶν ἑκατὸν σφραγίδων, ἔκοψε μετὰ ταῦτα αὐτάς, ἠνέωξε τὸ κιβώτιον, ἔλαβε τὸν Τράγον, ἔθεσε τὰς ἑκατὸν σφραγίδας πάλιν διὰ τῶν ἑκατῶν ἐκμαγεῖων, καὶ ἐπὶ δύο ἡμῶν μετεκόμισε κρυφίως τὸν Τράγον εἰς τὸ μοναστήριον ὅπου ἦτον ὁ θεῖός του. Ἦτον δὲ ὁ Τράγος οὗτος κύλινδρος μεμβράνης ὀγκοδέσκατος, περιέχων ἐγγεγραμμένα πολλὰ πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀγνωστα καὶ περιεργότατα τεμάχια, εἰς ὧν τὴν ἀντιγραφὴν ἠσχολήθη μετὰ τοῦ θεῖου του, εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀποκατέστητε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ πολῦτιμον πρωτότυπον εἰς τὴν μυσηριώδη του θέσιν. Ταῦτα μοι διηγήθη περὶ τοῦ Τράγου, προσθεὶς ὅτι ἐκτὸς αὐτοῦ εὔρεν εἰς τὸ ὄρος καὶ τὸν Ἀριανὸν πλήρη, καὶ τοῦ Σιμωνίδου τὰ ἅπαντα. Ἐγὼ δὲ ἤκουον κεχρηῶς, αὐδὲνα ἔχων λόγον νὰ διςπιστῶ πρὸς τὰ λεγόμενα, εἰμὴ αὐτῶν τὸ θαυμάσιον. Ἦκουσα δὲ ἐκτοτε ὅτι καὶ εἰς ἄλλους ἐπανελάβε τὸ αὐτὸ διήγημα περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν χειρογράφων του. Ἀλλὰ διὰ νὰ συμπληρώσω τὴν ἱστορίαν τῆς παραδόξου εὐρέσεως ταύτης, πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ὀλίγας ἡμέρας ἀφ' οὗ τὴν ἤκουσα, συνέπεσε ν' ἀπαντήσω ἓνα τῶν πατέρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἄνθρωπον ἐμβριθῆ καὶ λόγιον, τὸν τότε ἐπιτροπεύοντα ἐνταῦθα τῶν κτημάτων τοῦ Ὄρους, ὅστις ἐνώπιον πολλῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Κορομηλά, ἀκούσας παρ' ἐμοῦ τὴν διήγησιν ταύτην, μοι εἶπεν ὅτι εἶναι ὅλη ψευδής, ὅτι ὁ Τράγος δὲν φυλάττεται ὑπὸ ἑκατῶν σφραγίδων, οὐδὲ περιέχει ἀρχαίων συγγραφέων χειρόγραφα, ἀλλ' εἶναι ἀπλή καὶ εἰς ὅλους γνωστὴ διφθέρα, ἐφ' ἧς κατ' ἔτος γράφεται τὸ πρακτικὸν τῆς καθιδρύσεως ἐκάστης νέας συνόδου τοῦ Μοναστηρίου. Ἄλλα ῥῥθεν πάλιν ἤκουσα ὅτι ὁ αὐτὸς ἐκδότης εὗρε κατὰ τὸ λέγειν τοῦ χειρόγραφο εἰς ὑπόγειον ὑπὸ ἁγίαν τράπεζαν ἢ εἰς τὸ Ὄρος ἢ εἰς τὴν Σύμην. Δὲν ἤξεύρω ἂν εἶναι τὰ ἴδια. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἂν εἶναι, θαῦμα ἐπὶ θαύματος! Ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἀνήκουστον τύχην νὰ εὕρῃ δύο διαφόρους καὶ πλουσιωτάτας πηγὰς σπανιωτάτων χειρογράφων, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ τρεῖς, δὲ ὅτι ὅλα τὰ λοιπὰ εὐρήματα εἰσὶ μηδαμηνὰ πρὸς τὴν μολυβδίνην πελασγικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πελασγικὴν Ἰλιάδα, ἀνακαλυφθείσας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὀμήρου καὶ τῆς Ἰστορίας εἰς Σύμην!

B. Διατήρησις τῶν χειρογράφων. Πάντοτε μοι ἐφάνη παράδοξον πῶς ὁ τοσοῦτος κεκτημένος θησαυροὺς χειρογράφων, ἐμεινε φυλάττων αὐτοὺς κεκλεισμένους εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου εἶτε ὑπὸ ἀγνοίας, εἶτε ὑπὸ φθόνου, εἶτε ὑπὸ ἀβελτηρίας, κἀνεὶς δὲν ἤ-

[α] Σημ. Τερόστιον κατάλογον 32 τοιοῦτων συγγραφέων, ὧν ἀνακαλύθησαν, ἐκδίδοι αὐτοὺς ὁ βιοκτῆτης ἐν τῷ προοίμιῳ τῶν Γεωγραφικῶν καὶ νομικῶν, « τοῖς σοφοῖς χαριζόμενος ».

θελε νὰ προσέξῃ εἰς αὐτὰ, κἀνεῖς ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀξίαν καὶ γνησιότητά των (β), πῶς δὲν ἔσπευσε νὰ τὰ θέσῃ ἐπὶ τὸν μόνιον τῆς Εὐρωπαϊκῆς δημοσιότητος, νὰ λάμψωσιν ἐφ' ὅλον τὸν πεφωτισμένον κόσμον ὑπὲρ τοὺς ἀστέρας καὶ ὑπὲρ τὸν ἥλιον. Ὑπερβολὴ πατριωτισμοῦ εἰς τοῦτο δὲν τὸν ἐκίνησε, διότι τινὰ τῶν χειρογράφων τούτων διεπραγματεύθη νὰ πωλήσῃ εἰς τὸν πέρυσιν ἐν Ἀθήναις ἐπισημοῦντα λόρδον Κύνιγκαμ, ὅστις ἀκούσας ὑφ' ἐνός τῶν συμπατριωτῶν του ὅτι ἦσαν πλαστὰ, τὰ ἀπέδωκε χωρὶς νὰ τὰ ἀγοράσῃ. Ἐπειτα ἀπορῶ πῶς, ἔχων ἔσση λέγει χειρογράφων περιουσίαν, παρουσιάζει ἀνὰ ἐν ἡ δύο ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτων μόνον ὀλίγας σελίδας, διδούσας ὑπονοίας ὅτι τότε προχείρως ἐπλαστογραφήθησαν, ἀντὶ, ἐπιδείξας εἰς τοὺς δυσπίστους εἶον αὐτῶν τὸ πλῆθος, διὰ μιᾶς νὰ τοὺς καταπλήξῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποστομώσῃ. Τέλος ἠξέβρω ὅτι τινὲς μὲν τῶ ἐπρότειναν, διὰ τὰ τὸν πιστεύσωσι, νὰ δημοσιεύσῃ μόνον μίαν σελίδα, μόνον τρεῖς στίχους ἀνεκδότους τοῦ Εὐριπίδου ἢ τοῦ Μαινάδρου, ἀλλ' ἀντὶ αὐτῶν ἐξέδωκε τὴν Συμαίδα· ὅτι ἄλλοι, μεταξὺ αὐτῶν ὁ Κ. Γ. Μαυροκορδάτος, τῶ ἐπρότειναν νὰ ἐκδώσωσιν αὐτοὶ ἰδίαις δαπάναις, πρὸς ὄφελος τοῦ ἰδοκτῆτου τῶ χειρογράφων, μίαν ἢ περισσοτέρας τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου ἢ τοῦ Ἀριανοῦ τὰ ἀπολεσθέντα· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τραγωδιῶν οὐδὲν ἀπεκρίθη, περὶ δὲ τοῦ Ἀριανοῦ ὅτι σύγκειται ἐκ τριάνοντα τόμων! (γ).

Γ. *Παρσέληρος*. Ἐν κυρίως τῶν χειρογράφων τούτων εἶδα ἐπ' ὀλίγας στιγμῶς, καὶ περὶ αὐτοῦ δύναμαι νὰ ὁμιλήσω ὅπως οὖν ἐν γνώσει. Πρὸ τινῶν ἐτῶν εἶχε προκηρύξει αὐτὸ ὁ ἐκδότης τῆς Συμαίδος διὰ τῆς Ἑλπίδος· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν ἰδόντων αὐτὸ πεπαιδευμένων, τινὲς μὲν τὸ ἐθεώρησαν γνήσιον, τινὲς δὲ πλαστὸν, ἀπαντήσας με καθ' ὅδον ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ, μοι εἶπεν ὅτι εἶχε λάβει ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν ἐκ τῶν χειρογράφων περὶ ᾧ μοι ὠμίλησεν ὅταν εἰρχόμεθα ἀπὸ Πειραιῶς, καὶ ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ μοὶ τὸ δεῖξῃ. Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν ἦλθεν εἰς εἰς τὴν οἰκίαν μου, φέρων μοι τὸ χειρόγραφον τοῦ Πανσελήνου, ἐν ᾧ περιέχεται ἡ παραδόξος εἰδήσις ὅτι ἡ Ἡλιοτυπία ἦν γνωστὴ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Ἦτον δὲ τοῦτο βιβλίον ὄν ἐν ὕδατον, ὀπωσῶν ὀγκῶδες, δεδεμένον ἄλλοτε, ἀλλὰ τὰ ἐξώφυλλα εἶχον ἀφαιρεθῆ, καὶ ἐφαίνετο εἰς τὴν ῥάχιν τῶν τετραδίων ἡ βιβλιοδετικὴ κόλλα. Τὰ δὲ τετραδία ἦσαν ἐκ χαρτίου παχέως, ἐίσοτε κατὰ τὰς ἄκρας διεφθαρμένου, λευκοῦ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' εἰς τὰ πλεῖστα μέρη ἔχοντος τὸ χροῶμα ἡλλοιωμένον καὶ ὑπομέλαν, καὶ φαινόμενον ὅτι δι' ἦν τινὰ δῆποτε περὶστασιν ὑγράνθη ἢ μᾶλλον ἐνεβάφη εἰς ὑγρὸν ἢ γρα-

[β] Σημ. Ὅτι ὁ σεβ. Οἰκονομὸς ἐγράψεν ὅτι θεωρεῖ αὐτὰ καθ' ὅλα γνήσια [Γ ε ω γ ρ α φ ι κ α τ ε καὶ ν ο μ ι κ ο Σ. 30 σημ.] δὲν εἶναι ἀκριβές. Ὁ σεβ. Οἰκονομὸς ἐγράψε περὶ μόνου τοῦ χειρογράφου τοῦ Πανσελήνου, περὶ ἐνός χειρογράφου τῶν Μακαθαιῶν γ' καὶ περὶ ἐνός ἀντιγράφου τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων, ὧν ἡ γνησιότης, ἂν περὶ μόνου αὐτῆς ἐπρόκειτο, δὲν ἦθελε ποσᾶς μᾶς ξενήσει.

[γ] Σημ. Ἦκουσα ἀλλοθῆτος ἐτοίμους νὰ μετρήσωσι μυρίας δραχμὰς εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τῶν χειρογράφων, ἂν, δ' ἐκ α ἡμέρας μετὰ τὴν εἰδοποίησιν ταύτην, καταθέσῃ αὐτὸς τὸ χειρόγραφον μόνον τοῦ Σαχονιάθου, ἀλλ' ὁ λ ο κ η ρ ο ν εἰς δημοσίον τι μέρος, ὅλον, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, μόνον διὰ νὰ τὸ ἴδωσι.

φῆ ἦτον στρογγύλη καὶ ἐπιτετηθευμένη· ἐπὶ κεφαλίδος, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χάρτου, ἔχοντος ἀπαρραλλῶς τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας, εἶχε δύο εἰκόνας, τὴν μὲν τοῦ Πανσελήνου, ὡς μοι εἶπεν ὁ ἐκδότης τῆς Συμαίδος, τὴν δὲ τοῦ ἀντιγράφου τὸ χειρόγραφον. Ἐντὸς αὐτοῦ μοὶ ἐδείξε κυρίως τὸ κεφάλαιον τὸ πραγματευόμενον περὶ Ἡλιοτυπίας. Παρατηρήσας δ' αὐτὸ, εἶδα ὅτι ἤρχιζεν ἐν τῷ μέσῳ σελίδος, καὶ ἔπαυε πάλιν ἐν τῷ μέσῳ ἄλλης, ὥστε δὲν ἠβύνατο νὰ ὑποτεθῆ ὅτι προσετέθη αὐτὸ ἐπομένως εἰς τὸ βιβλίον, ἀλλ' ὁ γράψας αὐτὸ, ἐγράψεν ἀναμνησθητῶς καὶ τὸ βιβλίον ὁλόκληρον. Συγχρόνως δὲ μοὶ ἐδείξε καὶ δύο φύλλα μεμβράνης λίαν σκοτεινῆς, μὲ ἀμυδρὰ γράμματα περιεχούσης, ὡς μοι εἶπε, τὸν βίον τοῦ Πανσελήνου· καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ κόλπου του χαρτίον, ἀντίγραφον ἐκ τῆς μεμβράνης, ὡς ἔλεγε, μοὶ ἀνέγνω μέρος τοῦ βίου τούτου, ἐν ᾧ ἐγένετο μνεῖα τῆς Ἡλιοτυπίας· μοὶ ἐδείξε δὲ καὶ πραγματικῶς ἐπὶ τῆς μεμβράνης δι' τὴν λέξιν ταύτην, καὶ δὲ δύναμαι νὰ εἰπῶ ὅτι μοὶ ἐφάνη παρέγγραφος. Ἦκουσα δὲ μετὰ ταῦτα μόνον, ὅτι ἄλλος τις ἐξετάσας τὴν μεμβράναν προσεκτικώτερον εἰς τὸ φῶς, ἀνεάλυψεν ἐπὶ αἱ δύο αὐταὶ λέξεις ἦσαν γεγραμμέναι διὰ μελάνης φαιῆς καὶ οὐχὶ ὑπερῦθρου ὡς τὰ λοιπὰ. Ποίας ἐποχῆς ἔλεγε ὅτι εἶναι τὸ ἀντίγραφον δὲν ἐνθυμοῦμαι· ἀλλ' εἰς τῆς Ἀμαθείας τὸν ἀριθ. 507, εἰς προκτῆρῶν γεγραμμένην καλῶς καὶ εὐστοχῶς, καὶ πολὺ διαφέρουσαν ἀφ' ὅλα ὅσα εἶτε ὡς ἰδια, εἶτε ὡς ξένα ἐδημοσιεύσε ποτε ὁ ἐκδότης τῆς Συμαίδος, ἀναγιγνώσκω ὅτι ἔχει δύο ἀντίγραφα τοῦ Πανσελήνου, τὸ μὲν νεώτερον, τὸ δὲ τὸ παλαιότερον αἰῶνος. Εἰς δὲ τὸν ἀριθ. 508, ὅτι τὸ χειρόγραφόν του φέρει Ἀντίγραφα ἐγὼ ὁ Ἀκάκιος Ξενοφάντιδος... ἐν εἰσι σατηριῶ ἀφα (1501).

Τὸ κατ' ἐμὲ ἐξέτασα τὸ χαρτίον, καὶ παρατήρησα ὅτι ἔχει ἐπιτετυπωμένον ἐντὸς τοῦ παχους του, ὡς σημεῖον τοῦ ἐργοστασίου, τὸ γαλλικὸν γράμμα F, ἐντελῶς ἐχηματισμένον. Τοῦτο μοὶ ἀφῆκε τὴν ἐτύπωσιν, ὅτι τὸ χαρτίον εἶναι συγχρόνου κατασκευῆς, καὶ οὐχὶ τοῦ ἐτους 1501, χωρὶς ἡ παχύτης αὐτοῦ νὰ μοὶ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις τοῦ ἐναντίου, διότι παχὺς χάρτης εὐρίσκειται καὶ τὴν σήμερον. Ἡ φθορὰ τῶν ἄκρων τοῦ βιβλίου μοὶ ἐφάνη ἐπίσης οὐδὲν ἀποδεικνύουσα, διότι εὐκολώτατον εἶναι νὰ ἐπιτετηθεῖ τις αὐτὴν ὅταν θέλῃ, καὶ νὰ τὴν κατορθώσῃ εἰς διάστημα ὀλίγων ὥρων. Οὐδὲ τὸ χροῶμα δὲ μὲ ἐπεισεν ἐντελῶς. Ἄν τὸ χαρτίον εἶχε μόνον τὴν ὑποκίτρινον ἐκείνην σεβασμίαν χροίαν, ἣν ἕκαστος γνωρίζει, ὅστις ποτὲ ἔλαβεν εἰς χεῖρας ἀρχαῖα χειρόγραφα, δὲν ἦθελον ταλμῆσαι ν' ἀμφιβάλω. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ βιβλίον τοῦτο, ὡς προεῖπα, προφανῶς ἐβράχην, εἶτε ἐκ προθέσεως εἶτε ἐκ περιστάσεως, καὶ ἐβράχην μάλιστα ἀπὸ ὑγρὸν ὄχι καθαρὸν, ἀλλ' ἐλαφρῶς μεμιασμένον ἢ με μελάνην ἢ με ἄλλο τι ὥστε ὑπὸ τὸ πρόσθετον τοῦτο χροῶμα ἐκαλύφθη τὸ χειρόγραφον τὸ ἀρχικόν, καὶ οὕτως ἀπαλώσθη ἡ μαρτυρία αὐτῆ τῆς ἐποχῆς ταυ. Ἡ γραφὴ ἐπίσης κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἀποδεικνύει. Εἶναι στρογγύλη καὶ παχεῖα, ὅπερ δόλου δὲν εἶναι ἀρχαιότητος δείγμα. Ἴσως μᾶλλον ἦθελεν ἀναγνω-

ρισθῆ εἰς αὐτὴν ἀνεπιδέξις ἐπιτήδευσις μιμήσεως, γραφῆς ἄρχαιορανοῦς. Ἄλλ' ὅ,τι δὲν ἠδύνατο νὰ μοὶ ἀφήσῃ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου ἀρχαίου χειρογράφου, καὶ περὶ τοῦ ὅτι ὁ παρουσιάζων αὐτὸ εἰς ἐμὲ ἢ ἠπατάτο ἢ ἤθελε νὰ μὲ ἀπατήσῃ, ἦσαν αἱ δύο ζωγραφίαι, αἱ τοῦ βιβλίου προτεθειμέναι. Τίς ἤθελεν πιστεῦσαι ὅτι αὐταὶ αἱ ὑποτιθέμεναι εἰκόνες τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος εἶναι ἐζωγραφημέναι ὄχι κατὰ τὸν ξηρὸν καὶ ἀλύγιστον ἀγιογραφικὸν ῥυθμὸν τοῦ μεσαιῶνος, ὄχι διὰ χρωμάτων παχέων, ποικίλων καὶ ζωηρῶν, ὡς αἱ ἐπὶ κεραλίδος τῶν βυζαντινῶν χειρογράφων, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἰταλικὸν μάλιστα τρόπον, μὲ φυσικὰς πτυχὰς καὶ τῶν τριγῶν καὶ τοῦ πώγωνος κυματισμὸν, καὶ, τὸ περιεργότερον, διὰ τῆς μαλακῆς εὐεξαλείπτου κρητίδος, τῆς μελαίνης καὶ τῆς λευκῆς, ὡς ζωγραφοῦντι σήμερον οἱ μαθηταὶ γυμναζόμενοι, ὡς εἶδα αὐτὸν τὸν ἰδιοκτῆτην τῶν χειρογράφων ζωγραφοῦντα εἰς τὸ ἀναγνωστήριον τῆς βιβλιοθήκης; Ἄν τὸ χειρόγραφον τοῦτο μὲν τὸ αὐτὸ μέχρι τοῦδε, ἂν ἄρ' ὅτου τὸ εἶδα ὁ χρόνος ἢ τις περίστασις δὲν ἔφερε τίνα μεταβολὴν εἰς αὐτὸ, ὅστις μόνον συνέπεσε νὰ ἰδῆ ποτὲ ἀρχαίας εἰκόνας ἄς εἴπῃ ἂν δὲν εἶναι φιλοτέχνημα ἀνεπιτήδειον ἀπόζων χθεσινῆς γραφίδος.

Ὅπως συμπληρώσω δὲ τὰς περὶ τοῦ χειρογράφου τούτου ἐντυπώσεις μου, μοὶ μένει τινὰς λέξεις νὰ εἰπῶ καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου του. Τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ δὲν εἶναι σπάνιον εἰς τὸ Ὅρος. Οἱ ΚΚ. Διδερῶν καὶ Δυράνδος, δύο Γάλλοι περιηγηθέντες τὸν Ἄθω κατὰ τὰ 1842 ἢ 43 ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ μελετήσωσι τὴν ἡμετέραν ἀγιογραφίαν, εὔρον πάμπολλα ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν μοναχῶν, καὶ ἀγοράσαντες ἐν τῶν ἐντελεστέρων, τὸ μετέφρασαν Γαλλισί, καὶ τὸ ἐξέδωκαν μετὰ προοιμίου καὶ σημειώσεων. Τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸ φέρον τὸ εἶτε ἀληθὲς εἶτε πλαστὸν ὄνομα Πανσελήνου, εἶναι εἰδος ζωγραφοσοφίου, εἴτοι περιέχει κανόνας καὶ ὀδηγίας καθ' ἃς πρέπει νὰ ζωγραφῶνται αἱ ἐκκλησιαστικαὶ Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία μέρη. Ὡν τὸ πρῶτον πραγματεύεται περὶ τῆς ζωγραφικῆς ὕλης, ἢτοι περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν χρωμάτων, τῶν χρωσθέρων καὶ λοιπῶν ὕλων, δι' ὧν ζωγραφοῦνται αἱ ἐκκλησιαστικαὶ εἰκόνες· τὸ δεύτερον περὶ τοῦ τρόπου τῆς παραστάσεως τῶν ἁγίων καὶ ἄλλων ἐκκληστ. ἀντικειμένων, δηλ. τίς τῶν ἁγίων πρέπει νὰ παρίσταται ὡς γέρων, τίς δὲ ὡς νέος, τίς μετὰ πώγωνος, μὲ τίνα ἐνδύματα, κτλ. Τὸ δὲ τρίτον μέρος κανονίζει τὴν θέσιν ἢν ἕκαστον πρόσωπον ἢ ἕκαστη σκηνὴ πρέπει νὰ κατέχη εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Περὶ δὲ τῆς παραδόξου Ἡλιοτυπίας οὔτε λόγος γίνεται εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ μεταφράσιν. Ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ χειρογράφου ἀποδίδει τὴν ἑλλειψιν ταύτην (Ἀμάλθ. ἀριθ. 508) ἢ εἰς ἀτέλειαν τοῦ ἐγγαλλισθῆτος χειρογράφου, ἢ εἰς κακοβουλίαν τοῦ μεταφραστοῦ. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, ἢ κακοβουλίαν αὕτη μοὶ φαίνεται ὀπωποῦν παράδοξος! Οἱ ΚΚ. Διδερῶν καὶ Δυράνδος περιηγοῦνται μὲ κόπους καὶ μὲ δαπάναν, εἰς τὴν γνώσιν τῆς ἀγιογραφίας τοῦ μεσαιῶνος ἀπieroῦσιν ὄλας τὰς σπουδὰς, ἐκδίδουσι βιβλίον ἐξ οὗ περιμένουσιν ὄφελός τι καὶ δόξαν, καὶ ὅταν

εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο εὐρίσκωσιν ἀνακάλυψιν ἐξείσιον, ἀπίστευτον, ἱκανὴν νὰ ἐκπλήξῃ τὸν κόσμον, καὶ νὰ καταστήσῃ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, αἵτινες ἔμελλον νὰ τὴν διαδώσωσι, γνωστὰ καὶ περίπυστα, ἐκδίδουσι μὲν τὸ ὀγκῶδες βιβλίον, πλήρες εἰδήσεων αἵτινες ἴσω; ἐνδιαφέρουσι τινὰς τεχνίτας, καὶ τούτους μόλις, καὶ τὴν εἰδήσιν ὅτι ἡ Δαγεβρότυπία ἦτον γνωστὴ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, αὐτὴν κακοβούλως τὴν ἀποσιωπῶσι! Διὰ νὰ μὴ βλάψωσι τὰ συμπερόντα τοῦ Δαγεβρόου, θυσιάζουσι μεγαλοψύχως τὰ ἰδιάτων, ἀφαιροῦντες ἀπὸ τοῦ βιβλίου τῶν τὴν περικοπὴν ἣτις ἠδύνατο νὰ ἐκατονταπλασιάσῃ τὴν ἀξίαν του! Τοῦτο εἶναι ἢ πατριωτισμὸς ὑπερβαίνων τὸν τοῦ Κουρτίου, ἢ βλακία ἀπίστευτος!

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἄλλη ὑπόθεσις εἶναι οὐχ ἥττον παράδοξος. Οἱ δύο περιηγητὰι ἰδόντες, ὡς λέγουσιν εἰς τὸ προοιμίον των, πολλὰ τοῦ Πανσελήνου ἀντίγραφα, καὶ δυνάμενοι νὰ ἐκλέξωσιν, ἐκλέγουσι τὸ ἀτελές! Ἡ ἂν τὸ ἐντελὲς ἐκεῖνο ἦτον μοναδικόν, περιεργὸς σύμπτωσις, ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦτο, τὸ μόνον παράδοξον μεταξὺ τῶν λοιπῶν ὄλων, περιέρχεται εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον εἰς ὃν ἡ τύχη καὶ τόσα ἄλλα παράδοξα χειρόγραφα ἐπεμψε! Πρῶτη λοιπὸν περίστασις ἣτις μοὶ καθιστᾷ ὑποπτον τὴν περὶ ἐφευρέσεως τῆς Ἡλιοτυπίας εἰδήσιν ταύτην, εἶναι ὅτι αὕτη ἑλλείπει ἀπὸ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν, καὶ ἀπαντᾷται μόνον εἰς τὸ ὡς ἐκ τῶν εἰκόνων του καὶ τῶν ἄλλων χαρακτήρων του λίαν ὑποπτον ἐκεῖνο χειρόγραφον. Δευτέρα περίστασις εἶναι, ὅτι ἡ θέσις εἰς ἣν γίνεται αὐτῆς μνεῖα, φαίνεται ὄλας διόλου ἀνοίκειος. Τῷ ὄντι εἰς βιβλίον ἀφορῶν μόνον εἰς τὸ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ζωγράφους τῶν ἐκκλησιῶν ποῖα χρώματα καὶ ποῖα σχήματα νὰ μεταχειρίζωνται εἰς τὴν ζωγραφίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰκόνων, τί ζητεῖ ἢ ὀδηγία πῶς νὰ σηκώσῃ σπήτια, δένδρα, ἀνθρώπους εἰς τὸν ἥλιον καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλει; Ὁλον τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο κεφάλαιον, ἐντελῶς ξένον εἰς τὴν ἀγιογραφίαν, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μετὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ βιβλίου. Καὶ ὄχι τὸ κεφάλαιον μόνον, ἀλλὰ πᾶσα φράσις περιέχουσα τὴν λέξιν Ἡλιοτυπία τὴν αὐτὴν ἔχει τύχην, καὶ ὁμοίως φαίνεται ξένη καὶ πρόσθετος. Ἰδοῦ π. χ. ἢ περικοπὴ ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ Μοναχοῦ Διονυσίου, ὅστις λέγεται συγγράψας τοὺς ζωγραφικοὺς κανόνας τοῦ Πανσελήνου. Τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ χειρογράφου ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἀμάλθειᾳ, ἀρ. 508 μετὰ τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως. Ἰδοῦ τὸ κείμενον καθ' ὃ ἢ μετάφρασις ἔγινεν.

« Ταύτην τὴν τέχνην ὀποῦ ἔρην μετὰ πολλοῦ κόπου παιδιόθεν ἔμαθον ἐν Θεσσαλονίκῃ· ἐβουλήθην μὲ ὄλην μου τὴν ὄρεξιν νὰ τὴν πολλαπλασιάσω πρὸς ὀρέλειαν ὕμῶν τῶν ὀμοτέχων μου, ἐρμηνεύοντας ταύτην ἐν τῇ παρούσῃ βίβλῳ καὶ ἐγγαράττωντας ἅπαντα τὰ μέτρα αὐτῆς, καὶ σχήματα, σαρκώματα τε καὶ χρώματα μὲ πᾶσαν ἀκριβείαν. Ἐτι προστεύοις καὶ τὰ μέτρα τοῦ φυσικοῦ καὶ τὴν αὐτῶν ἐργασίαν, βερνικίων τινῶν ἐρμηνείας διαφόρους, κόλλας γύψου καὶ μαλάγματος σαφέστατα. »

Ἐκαστος βλέπει ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ συγγραφέως εἶ-

ναι νὰ διδάξῃ τὰ μέτρα καὶ χρώματα καὶ λοιπὰς ὕλας (θερνίκια, χρυσώματα) τῆς ζωγραφίας τῶν εἰκόνων. Ἰδοὺ ὁμως πῶς ὁ ἐκδότης τῆς Συμαΐδος δημοσιεύει τὴν αὐτὴν περικοπὴν ἐκ τοῦ χειρογράφου του.

« Ταύτην τὴν τέχνην ὁποῦ ἔφην μετὰ πολλοῦ κόπου παρὰ διόθεν ἔμαθον, ἠβουλήθη μὲ ὄλην μου τὴν ὄρεξιν νὰ τὴν πολλαπλασιάσω πρὸς ὠφέλειαν τῶν δημοτέχνων μου, ἐρμηνεύοντάς ταύτην ἐν τῇ παρούσῃ βίβλῳ καὶ ἐγχαράττοντας ἅπαντα τὰ μέτρα αὐτοῦ (τοῦ Πανσελήνου δη.λ. περὶ οὗ ἀναφέρει ἐν ἀρχῇ τῆς προσφωνήσεως), καὶ σχήματα, σαρκώματά τε καὶ χρώματα μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν. Ἐπι πρὸς τούτοις καὶ ἐρμηνείαν Ἡλιοτυπίας, ἢ ἐξορὴν ἐν χειρογράφοις τοῦ μᾶθητόυ αὐτοῦ Ἱεροθέου μοναχοῦ Θεσσαλονικέως, ὡς ἡ ὑπογραφή του λέγει, ἢ ἐκ τοῦ Ἐλληνοῦ εἰς τὸ ἀπλοῦν ἔφερρον, ὡς καὶ τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ ἄλλην περὶ φλεξίως βαμβακίου, καὶ κολλήσεως φαρφουρίων, καὶ τὰ μέτρα αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτῶν ἐργασίαν καὶ μέρος τι ἐκ τῶν Κρητικῶν ζωγράφων, βερνικίων τῶν ἐρμηνείας διαφόρους, κόλλας γύψου καὶ μαλάγματος, ἔτι καὶ τὴν παράδοσιν τῆς τοῦ τοίχου ζωγραφικῆς σφραγίστατα. »

Ὅπου μεταξὺ τῶν σαρκωμάτων καὶ τῶν βερνικίων καὶ τῶν χρυσωμάτων τῶν ἀγιογράφων, παρεντίθεται παρὰδόξως ἡ ἠλιοτυπία καὶ ἡ φλεξίς τοῦ βαμβακίου καὶ ἡ κόλλησις τῶν φαρφουρίων!

Τρίτη τέλος περίστασις ἦτις μοὶ ἐνέπνευσε δυσπιστίαν εἰς τὴν περὶ Ἡλιοτυπίας περικοπὴν, εἶναι αὐτὸ τὸ περιεχόμενον τῆς. Ἡ περικοπὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη πρὸ τινῶν ἐτῶν διὰ τῆς Ἑλπίδος. Μετ' ἐκπλήξεως δὲ ἰδὼν εἰς αὐτὴν ἀναγγελλόμενον φαινόμενον ἀνήκουστον καὶ ἀπαράδειγματιστον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐφευρέσεων, ὅτι δηλαδὴ εἰς πολλῶν αἰῶνων ἀπόστασιν, εἰς μέρη ἀτρεχετὰ καὶ ἀπέχοντα, δύο ἄνθρωποι ἀγνωστοὶ ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὴν ὑπαρξίν, ἐφθασαν διὰ τῶν αὐτῶν ἐτελῶς μεθόδων καὶ τρόπων εἰς τὴν αὐτὴν ἐξαισιον ἀνακάλυψιν. Γνωρίζων δὲ πόση ἐπιμέλεια καταβάλλεται εἰς τὴν Δαγερρότιον ἐφευρέσιν διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐκλογὴν τῶν χαλκῶν πλακῶν, καὶ ὅτι μόνον ἡ ἀκριβὴς αὐτῶν ἐπαργύρωσις καθιστᾷ αὐτὰς εὐαισθητοὺς εἰς τὴν διὰ τοῦ φωτὸς ἀλλοίωσιν, μετὰ θαυμασμοῦ ἰδὼν ὅτι ὁ Πανσελήνος ἤρκειτο μὲ πλάκας τεικεῖ, αἵτινες οὔτε κἀν ἐπαργυροῦνται, καὶ ὅτι οὔτε Ἰόδιον οὔτε Βρώμιον ἔχων, ἀντικαθιστᾷ προχείρως τὰ δυσκατασκευάστα ταῦτα τῆς νέας χημικῆς προϊόντα διὰ κεκαυμένων σκουλάκων καὶ φρυζούλων! Καὶ κωχῶνται ἔπειτα ὁ Βερζέλιος καὶ ὁ Λαβουαζιέρης διὰ τὴν ἐπιστήμην τωι, ὅταν καθιστῶσιν αὐτὴν περιττὴν τὰ κεκαυμένα σκουλάκα καὶ τὰ φρυζούλα! Συνέπεσε δὲ, ὅταν ἐεδόθη ἡ προκήρυξις ἐκείνη νὰ ἔχω ἀνά χειρὸς τὸ ἐγγειρίδιον τῆς Δαγερρότυπίας (Manuel de Daguerrotypie τῆς συλλογῆς Roret). Ὅποια δὲν ὑπέδειξεν ἡ ἐκπληξίς μου ὅταν παρέβηλον τὸν Δαγερρόν μὲ τὸν Πανσελήνον! Δὲν ἤξεύρω ἂν

αὐτὸν ἐκεῖνος, ἢ αὐτὸς μετέφρασεν ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ εἰς μετέφρασε τὸν ἄλλον. Κατὰ δυστυχίαν δὲν ἔχω τὸν ἀριθμὸν τῆς Ἑλπίδος πρόχειρον, εἶμαι ὁμως βέβαιος ὅτι θέλει διασκεδάσει ὁ

ἀναγνώστης ὅστις προμηθευθῇ αὐτὸν καὶ τὸ ρηθὲν ἐγγειρίδιον, διότι θέλει εὑρεῖ φράσεις ὁλοκλήρους κατὰ λέξιν σχεδὸν μεταφρασμένας, ὡς φερ' εἰπεῖν περὶ τοῦ πῶς νὰ τρίβωνται αἱ πλάκες (τοῦ τενεκέ!) διὰ βαμβακίου ἀπὸ ἄνω πρὸς κάτω, καὶ ἔπειτα κυκλικῶς.

Πρέπει δὲ νὰ προσθέσω ἀκόμη ὅτι εἰς τὸ χειρόγραφον ὁ εἶδα, περὶ βαμβακοκυρίτιδος οὐδεὶς ἐγένετο λόγος. Εἶναι ὁμως ἀληθὲς ὅτι, ὅταν τὸ εἶδα, ἡ βαμβακοκυρίτις δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνακαλυφθῆ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ἐκ τούτων ὅλων μοὶ ἔμεινεν ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ὁ ἐκδότης τῆς Συμαΐδος, ἢ ἄλλος τις ἀπατήσας τὴν ἐμπιστίαν του, ἀντέγραψεν ἐν ἑκ τῶν συνήθων χειρογράφων τοῦ Πανσελήνου, καὶ ἀδεξίως πλαστογραφήσας τὸ περὶ Ἡλιοτυπίας κεφάλαιον, παρένειρεν αὐτὸ εἰς τὸ ἀντίγραφόν του. Μετὰ δὲ τινα καιρὸν, ὅταν ἐφευρέθη ἡ βαμβακοκυρίτις, τότε ἀντεγράφη ἐκ νέου ἐν τετραδίου ἢ μόνον δύο φύλλα τοῦ χειρογράφου, καὶ προστέθη καὶ αὐτῆς ἡ μνεία. (Ἀκολουθεῖ.)

ΠΕΡΙ ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΥ.

Ἀνεγνωμὴν ἐσχάτως εἰς τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας ὅτι κατεδικάσθη τις εἰς θάνατον, διότι ἐφόνησε ταυτοχρόνως διὰ δηλητηρίου, τὸν πατέρα, τὴν μητέρα, τὴν σύζυγον, τὸν πενθερόν, τὸν πενθεράν του, δύο ἄλλους, καὶ ἐπὶ τέλους καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θυγατέρα! Ἡμεθα ἔτοιμοι νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὸν θηρίον, ὅτε ἔτυχε νὰ ἴδωμεν τὴν κατωτέρω εἰκόνα, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι καὶ οἱ κροκοδείλοι αὐτοὶ, τὰ ἀμφοτέρωτα τέρατα, ἐκκαίονται ὑπὸ φιλοστοργίας, τῆς ὁποίας οὐδέ κἀν ἔχμος ὑπῆρχεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀκατονομάστου ἐκείνου μαιφάνου. Ὁ κροκοδείλος τῆς παρουσίας εἰκόνης, ἰδὼν ὄφιν παμμέγιστον ἀνορούσσοντα τὰ ἐν τῇ ἄμμοῳ ὡς αὐτοῦ διὰ νὰ τὰ φάγῃ, ὤρμησεν ἀκαθεκτος κατὰ τοῦ φθορέως, καὶ κατεσπάραξεν αὐτόν. Τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἡ πρὸς τὰ τέκνα στοργὴ καὶ αὐτῶν τῶν θαλασσίων θηρίων!

Διὰ τοῦ δεκάτου φυλλαδίου τῆς Πανδώρας, ἐδημοσιεύσαμεν ἐπιστολὴν περιηγητοῦ τινος τῆς Ἰνδίας, ἐν ἧ ἐλέγετο πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι αἶδεν ἀνθρώπους καθημένους ἐπὶ κροκοδείλων μεγάλων ὡς ἐπὶ ἵππων, καὶ περιφερομένους εἰς τὴν ξηράν. « Προσθετε δὲ ὅτι ὁ τρόπος καθ' οὗς δελεάζοντες σύρουσιν αὐτοὺς ἐξω τῆς λίμνης . . . εἶναι περιέργως δεικνύουσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ἐντόσθια ζώου νεοσφαγοῦς· αὐτοὶ δὲ ἅμα παρατηρήσαντες αὐτὰ ἐξέρχονται εἰς τὴν γῆν, δέχονται ἀναβάτας ἐπὶ τῶν νώτων, καὶ τρέχουσι κατόπιν τῶν ἐντοσθίων. . . »

Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη τοῦ ἡμετέρου περιηγητοῦ, ἐπικυροῖ τὴν ῥῆσιν τοῦ Στραβωνος λέγοντός (Βιβ. ΙΕ. 707) ὅτι οἱ ἐν τῷ Ἰνδοῦ κροκοδείλοι δὲν εἶναι βλαπτικοὶ ἀνθρώπων. Φαίνεται ὁμως, κατ' αὐτὸν πάλιν τὸν γεωγράφον, (Βιβ. ΙΖ. 814) ὅτι οἱ κροκοδείλοι τοῦ Νείλου, ὄχι μόνον δὲν εἶναι χειροήεις ὡς οἱ ἐντιμοὶ αὐτῶν συναδέλφοι τοῦ Ἰνδοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀλέθριοι τῷ

ἀνθρωπιῶ γέγει. Καὶ ζῶος μὲ ὄλην τὴν θηριωδίαν αὐτῶν, συμπαθοῦσι πρὸς τινὰς, βασκαινόμενοι ἴσως, ὡς οἱ ὄφεις πάλαι ὑπὸ τῶν Ψύλλων καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν βασιούμιδων. (α)

πολύ θλητριωτέρους ἐχθροὺς, τοὺς ἰχνεύμονας, οἵτινες θωρακιζόμενοι διὰ πηλοῦ, καὶ κυλιόμενοι ἐν αὐτῷ, ξηραίνονται πρὸς τὸν ἥλιον· καὶ οὕτως ἐνεδρεύοντες ἐμπύπτουσιν εἰς τὰ χάσματα τῶν κροκοδείλων ὅταν ἤλιά·

Κροκόδειλος διαφθείρων ὄφιν.

Μεταξὺ τῶν βασκάνων τούτων Αἰγυπτίων, ἐξεῖχον οἱ Τεντυρίται· τούτους, ὄχι μόνον δὲν ἐβλαπτον οἱ κροκόδειλοι, ἀλλὰ καὶ ἐβλεπον κολυμβώντας καὶ διαπερῶντας, μηδενὸς ἄλλου θαρρόντος. Καὶ ποτε, κομισθέντων εἰς Ῥώμην κροκοδείλων, ἐπιδείξως χάριν, συνηκολούθουν οἱ Τεντυρίται. Ἐκεῖ, ἐμβληθέντας αὐτοὺς εἰς δεξαμενὴν, ἐξεῖλκον αὐτοὶ διὰ δικτύων, ἀπέθετο εἰς παρακείμενον πῆγμα ὡς εἰς ἡλιαστήριον, διὰ νὰ ἴδωσιν αὐτοὺς συγχρόνως οἱ θεαταί, καὶ κατέσπων πάλιν εἰς τὴν δεξαμενὴν.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπῆρχον πολλαὶ πόλεις, καλούμεναι πόλεις Κροκοδείλων· ἀλλ' εἰς τινὰ ἐξ αὐτῶν, τὴν Ἀρσινόην, ἐτιμᾶτο ἰδίως ὁ κροκόδειλος, δνόματι Σοῦχος, ὡς ἱερὸς· διετηρεῖτο ἐντὸς λίμνης, καὶ ἤτο χειροῆθης πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ὑφ' ὧν ἐτρέφετο διὰ σιτίων, κρεάτων καὶ οἴνου, ἅτινα προσέφερον πάντοτε οἱ ξένοι, ὅσοι προσήρχοντο ἐπὶ τὴν θεάν. Οἱ ἱερεῖς ἤνοιγον τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐπέθετον πλακουντάριον ἢ κρέας ὀπτὸν, καὶ κατέχεον μελίκρατον περιεχόμενον ἐντὸς προχοϊδίου.

Παρά τοῦ· ὄφεις οἱ κροκόδειλοι ἔχουσι καὶ ἄλλους

ζῶνται κεχηνότες, καὶ κατατρώγουσι τὰ σπλάγγνα καὶ τὰς κοιλίας αὐτῶν

Ἄλλὰ καὶ οἱ Ἄραβες αὐτοὶ τρώγουσι τὸ κρέας καὶ τὰ ὠὰ τῶν κροκοδείλων, καὶ τὰ εὐρίσκουσι νοστιμώτατα.

N. Δ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ὅτι καίω καὶ φλογίζω μὲ τὸ πρῶτόν μου δεικνύω.

Καὶ μὲ τ' ἄλλα μου τὰ δύο,

Τὸ Φθινόπωρον, τὸ Ἅρ, τὸν Χειμῶνα, καὶ τὸ Θέρος.

Καὶ μὲ τ' ὄλον μου κυττάζω, νὰ πετάξω ἐλευθέρως·

Ἄπροφύλακτος ἂν ἦσαι,

Νὰ σὲ κάμω νὰ χορεύσης τὸν χορὸν ὅπου φοβεῖσαι.

Σ. Κ. Κ.